

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

Liliana Rešetarová

Festivity ruských migrantů v Karlových Varech
Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Dana Bittnerová CSc.

V Praze, 2012

Na tomto místě bych ráda poděkovala mé vedoucí práce, PhDr. Daně Bittnerové CSc., za její čas, rady, připomínky a trpělivost při psaní mé bakalářské práce. Také všem informátorům, kteří mi poskytli rozhovor a své rodině za oporu.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. 12. 2012

Rešetarová

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA A CÍLE VÝZKUMU	1
2.1. Rusové v České republice.....	2
2.1.1. Historie a příčiny migrace Rusů do České republiky.....	3
2.1.2. Charakteristika Rusů v České republice	7
2.1.3. Rusové v Karlových Varech	9
2.1.4. Charakteristika Rusů v Karlových Varech.....	9
2.2. Koncept integrace	12
2.2.1. Kulturní dimenze.....	14
2.2.2. Interaktivní dimenze.....	16
2.2.3. Identifikační dimenze.....	16
2.2.4. Strukturální dimenze integrace	19
2.3. Deskripce festivity	20
2.3.1. Typologie festivit	21
2.3.2. Festivita jako mnohovýznamový koncept.....	22
2.3.3. Role festivity v kolektivním vědomí.....	23
3. METODOLOGIE	25
3.1. Problematika výzkumu, výzkumné otázky a cíle	25
3.2. Strategie výzkumu	26
3.3. Popis vzorku	26
3.4. Sběr dat	27
3.5. Průběh rozhovorů	27
3.6. Obsah rozhovoru.....	28
3.7. Etika výzkumu	28
3.8. Analýza dat	29
3.9. Popis festivit	29
4. FESTIVITY RUSŮ V KARLOVÝCH VARECH	30
4.1. Výčet nejčastěji slavených festivit	30
5.1. Migrační příběh a jeho modely.....	31
5.1.2. Model kulturně uzavřený	31
5.1.3. Model neetablovaného jedince.....	33

5.1.4. Model smíšené rodiny	34
5.1.5. Model smíšeného manželství	34
5.1.6. Model asimilovaný	35
4.3. Festivity u jednotlivých migračních příběhů	36
4.3.1. Festivity u kulturně uzavřeného modelu a jeho submodelu.....	36
4.3.2. Festivity u modelu neetablovaného jedince	44
4.3.3. Festivity u modelu smíšené rodiny	48
4.3.4. Festivity u modelu smíšeného manželství.....	53
4.3.5. Festivity u asimilovaného modelu	57
5. Závěr.....	59
Příloha 1 – Návod k rozhovoru	62
Příloha 2 – Ruské festivity	64
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68

1. ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce jsou festivity ruských migrantů v Karlových Varech. Přítomnost Rusů při návštěvě tohoto města nelze přehlédnout a jejich spjitost s tímto místem je široko daleko známá. Tím spíše pro člověka, který zde žije od útlých let, tedy pro mě. Otázka soužití Rusů s místní majoritou je v našem kraji celkem často diskutované téma. Existence menšin je jevem, který prostupuje naši společnost a je třeba ho neustále reflektovat a řešit. Je třeba poznávat tyto menšiny, abychom porozuměli jejich způsobu života a jejich kultuře a předcházeli případným stereotypům či mylným interpretacím.

Z dosud přístupných výzkumných zpráv se mi jeví, že současný stav bádání ruské emigrace, tedy emigrace po sametové revoluci, není příliš rozvinutý. Stále se nám nabízí široké pole neprozkoumaných skutečností.

Většinou se práce zabývající se soudobou ruskou migrací věnují otázce integrace do majoritní společnosti a vytváření nějakého vlastního prostoru minority v situaci migrace, tím se tu chci zabývat také. Má práce je sondou do festivit u ruské menšiny. Festivity jsou jedním z kulturních jevů, které nám ukazují hodnoty dané společností. Jsou na jednu stranu nedílnou součástí života člověka samotného, na druhou stranu reagují na sociokulturní kontext aktéra. V tomto smyslu lze chápat vztah k festivitám a jejich repertoár jako indikátor integrace či naopak segregace v rámci majoritní společnosti v Karlových Varech. Proto kromě jejich popisu se mi jeví tato oblast jako významný zdroj k zodpovězení určitých otázek, které si kladu. K zodpovězení otázek využiji kvalitativní výzkum, v rámci něhož jsme se zaměřila na perspektivu ruské populace v Karlových Varech.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA A CÍLE VÝZKUMU

Svou práci jsem rozčlenila do jednotlivých tematických okruhů. Na začátku představuji ruskou menšinu jako předmět zkoumání. Využívám odbornou literaturu a výzkumy, které se zabývají ruskou menšinou. Druhým tematickým okruhem je koncept integrace, který vytváří interpretační rámec pro uchopení celé problematiky. Klíčovým okruhem je pak téma festivit. Proto se má pozornost zaměřuje na místo festivity v lidském životě a ve společnosti s důrazem na jejich kolektivní integrační funkci, také jejich ideje a hodnoty. Festivity tvoří

hlavní jádro mého výzkumu. Kromě jejich popisu u ruské menšiny mi poslouží zejména jako indikátor k zodpovězení otázek, které si v souvislosti s tímto výzkumem kladu. Bude mě zajímat, jaký vztah mají Rusové ke svým a českým svátkům. Budu zkoumat, zda na poli festivů dochází k nějaké míře integrace. Vzhledem k tomu, že emigrace jako taková nemusí být jednostranný proces, daná menšina kromě toho, že je vystavována vlivu kultury majority, si může uchovávat svou kulturní svébytnost, souvisí s tímto i otázka identity. Mohou být tedy festivity součástí identifikace s určitou etnickou či národnostní menšinou. Všechny koncepty, se kterými budu pracovat, vysvětluji v teoretické části mé práce.

2.1. Rusové v České republice

Podle sčítání lidu v roce 2001, provedeném Českým statistickým úřadem, se v České republice nacházelo 7 696¹ osob s ruským státním občanstvím. Naposledy uskutečněné sčítání lidu v roce 2011 doposud odhalilo jejich nárůst. Podle těchto výsledků v České republice² žije nyní 31 545³ osob s ruským občanstvím. Je zřejmé, že za deset let je toto číslo nejméně čtyřnásobné. Za předpokladu, že bychom k této skupině připojili také všechny osoby, které se hlásí k ruské národnosti ve smyslu znění zákona,⁴ kdy „*příslušníkem národnostní menšiny je občan ČR, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti*“, dostali bychom číslo podstatně vyšší⁵.

Mezi ruské migranty, kteří zde žijí a hlásí ke společným ruským kořenům, patří jednak cizinci a jednak příslušníci národnostní menšiny. Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, a může v zemi pobývat jen v režimu víza do 90 dnů, dlouhodobého pobytu a trvalého pobytu, nebo zde mít platný azyl.⁶

¹Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 3. 2001, Obyvatelstvo, byty, domy a domácnosti. Dostupné na: www.scitani.cz. Jedná se o součet osob s trvalým a dlouhodobým pobytem.

² Česká republika se ve srovnání s ostatními cílovými zeměmi přistěhovalců z RF nachází těsně za první desítkou. Nejvíce Rusů se stěhuje do Německa, dále do USA a Izraele. Zdroj: PEŠKOVÁ, M., DATII, A., VASYLENKO, L., KLAUSOVÁ, V.: *Я – иммигрант. Яsem imigrant. Dryada, Praha 2007*

³ ČSU, Sčítání lidu, domů a bytů 2011. Dostupné na: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=30717&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

⁴ sb. o právech příslušníků národnostních menšin, č. 273/2001

⁵ VOLKOVÁ, Natalja. Spolkové aktivity ruské menšiny a ruské komunity v České republice. In: *Etnické komunity v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Ermat, 2006, str. 124

⁶ MV ČR. Dostupné na: aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=5978

Naopak národnostní menšinou⁷ míníme „společenství občanů ČR žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo“⁸. Podle Volkové⁹ je hranice mezi výše zmíněnou cizineckou skupinou a národnostní menšinou proměnlivá. Autorka je proto sjednocuje pod termín ruská menšina. Tento termín s ohledem na svoji práci budu používat také. V některých pracích je užíváno označení „ruská komunita“. Já se však v mé práci přikláním spíše, stejně jako Pešková¹⁰, k označení „menšina, jelikož pojem komunita (společenství, pospolitost) je sociální útvar, který v sobě zahrnuje zvláštní typ sociálních vazeb mezi jejími členy a má specifické postavení navenek¹¹. Hlavním rysem současné ruské menšiny je však značná roztržičnost.

2.1.1. Historie a příčiny migrace Rusů do České republiky

V historii ruské migrace můžeme sledovat nejrůznější faktory a motivace, které ji podnítily. Je třeba na ně nahlížet z určitých hledisek, a to zda se jedná o emigraci nucenou či dobrovolnou, a v jakém období a kontextech probíhala. Ruská imigrace není nedávným fenoménem, probíhá již de facto od roku 1918. Od té doby až dodnes se počet migrantů z Ruska neustále měnil. Celkovou imigraci lze rozdělit na tři etapy: na imigraci mezi lety 1918–1948, 1948–1989 a po roce 1989¹².

⁷ Rusové jsou v České republice oficiálně uznáni jako národnostní menšina. Zdroj: Vláda České republiky. Dostupné na: www.vlada.cz.

⁸ Vymezení pojmu národnostní menšina dle zákona č. 273/2001, sb. tzv. menšinový zákon

⁹ VOLKOVÁ, Natalja. Spolkové aktivity ruské menšiny....c.d., str. 125

¹⁰ PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant = Ja - immigrant: imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Vlasta Králová, 2006, str. 6

¹¹ Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996

¹² SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiózní variabilita ruských migrantů*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010, str. 26

2.1.1.1. 1918–1948

První léta imigrace obecně měla spíše charakter nucené a nedobrovolné migrace. Důvodem byly zejména nepřátelské politické ideologie v Rusku. Za první skupinu emigrace se dají považovat rakousko-uherské zajatci z první světové války, kteří se z důvodu změny politického režimu ve své zemi, nemohli vrátit domů. Monografie V. Olivové uvádí zhruba 15 000 vojáků¹³. Druhou podle Sládka tvořili uprchlíci z první světové války. Celkově se dá říci, že masivnější imigrace nastala po první světové válce. Do té doby se jednalo o ojedinělé případy. Bolševickým pučem roku 1917 začalo nejstrašnější období ruských dějin, které skončilo až převratem v roce 1991. Imigrovali sem lidé, kteří utíkali před nepřátelským sovětským režimem. Byli to všechno lidé, kteří byli tímto režimem ohroženi nebo neschopni se s ním sžít. Prchali zejména ve dvacátých letech 20. století, kdy skončila občanská válka porážkou „bílých“¹⁴. Nastal doslova masový exodus do zahraničí. Podle odhadů Petra Kovalevského přišlo v tomto období do Československa, jako jedné z cílových zemí, zhruba 25 000 Rusů¹⁵. Ruská emigrace byla svým způsobem vyhraněná¹⁶. Tvořila ji především inteligence – profesori, učitelé, lékaři, inženýři a studenti. Také vojáci „bílé“ armády a kozáci¹⁷. Podle pamfletu na emigraci, kterou vytvořila sovětská propaganda, jí měly z hlavní části tvořit vysoká šlechta, generálové, statkáři a masa emigrace jako studenti, inženýři, duchovní, profesori, řemeslníci, vojáci¹⁸. Československo jim v té době poskytlo určité zázemí s vyhlídkou, že po uklidnění situace v Rusku se vrátí. V roce 1921 vznikla za iniciativy T. G. Masaryka, K. Kramáře a V. Girsy tzv. „Ruská pomocná akce“. Jednalo se o plán, který měl v Praze vytvořit centrum ruské zahraniční inteligence a vychovat novou inteligenci, podle Masaryka – pro nové liberálnější a demokratické Rusko¹⁹. V Praze byl tak vytvořen systém školství od sirotčinců a základních škol až po gymnázia a vysoké školy. V souvislosti s tímto Praha získala přezdívku „ruský Oxford“. Vedle toho v Praze působily i významná ruská vědecká pracoviště, nakladatelství a vydával se i emigrantský tisk, který mapoval život

¹³SAVICKÝ, Ivan. *Osudová setkání: Češi v Rusku a Rusové v Čechách, 1914-1938*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1999, str. 136

¹⁴Protibolševistická ofenziva

¹⁵ZADRAŽILOVÁ, Miluše a Martin C. PUTNA. *Rusko mimo Rusko: dějiny a kultura ruské emigrace 1917-1991*. 1. Vyd. Brno: Petrov, 1994, str. 18

¹⁶TEJCHMANOVÁ, Valeryia. *Rusko v Československu: Bílá emigrace v ČSR 1917-1939*. Vyd. 1. Prague: H, 1993 str. 7

¹⁷Tamtéž, str. 7

¹⁸ZADRAŽILOVÁ, Miluše a Martin C. PUTNA. *Rusko ...c.d.*, str. 48

¹⁹Tamtéž, str. 46

emigrace a politické dění²⁰. Tmelícími prvky ruské menšiny byly různé politické organizace, zájmové spolky, společenské akce²¹ a také setkávání na bohoslužbách v pravoslavných kostelech. Centrem ruské imigrace nebyla jen Praha, ale také další města jako Brno, Česká Třebová, Příbram, Bratislava, Poděbrady nebo Plzeň. Většinou města, kde se nacházely vzdělávací instituce, do kterých měla ruská menšina přístup²².

K uklidnění poměrů v Rusku však stále nedocházelo. Ruští imigranti byli zpočátku přesvědčeni, že se v jejich zemi brzy politická situace zlepší. Postupně se však jejich vize rozplývaly a tehdejší mladá generace se s ideály svých rodičů začala rozcházet a hledat si své vlastní cíle²³. Část ruské menšiny se po pádu první republiky přesídlila do dalších zemí na západ. V roce 1938 zbylo v ČSR jen 8 000 Rusů²⁴. Další část prchla roku 1945 před postupující sovětskou armádou. Ti, kteří zde zůstali, a kteří se ve 30. letech asimilovali a stali československými občany, se domnívali, že jim žádné nebezpečí od sovětské armády nehrozí. Opak byl však pravdou. „*Následovalo ovšem i opakované zatýkání, vyslýchání, mučení, následná deportace ruských migrantů do socialistických lágrů*“.²⁵ *Jiní však byli ponecháni nedotčení, podle jakého klíče, neznámo*“.²⁶

2.1.1.2. 1948–1989

V této etapě migrace, za období socialismu, bylo legálně možné migrovat jen v rámci socialistického bloku za účelem sňatku. O svobodné migraci tu nelze hovořit. Jedná se o dobrovolnou migraci jen v kontextu sloučení rodiny. V této vlně přistěhovalců však lze najít rozrůzněnou skupinu lidí, kteří nemuseli výslovně emigrovat z politických důvodů jako ti předchozí. Kromě tohoto se během 60. a 80. let v českých zemích usazovali sověští uranoví experti a především sovětská armáda, která vytvářela sociálně-etnické komunity ohraničené vojenským prostorem a kasárnami – vojenské garnizony. V těchto letech žilo na území České republiky 73 500 ruských vojáků a 40 000 jejich rodinných příslušníků²⁷. Sovětská armáda

²⁰TEJCHMANOVÁ, Světlana. *Rusko v Československu...c.d.*, str. 45

²¹SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora ...c.d.*, str. 45

²²ANIKINA, Tat'jana. *Dom v izgnanii: očerki o ruskojemigracii v Českoslovačii 1918-1945*. Praha: RT RS servis, 2008

²³Tamtéž

²⁴TEJCHMANOVÁ, Světlana. *Rusko v Československu...c.d.*, str. 7

²⁵SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora ...c.d.*, str. 28

²⁶ZADRAŽILOVÁ, Miluše a Martin C. PUTNA. *Rusko...c.d.*, str. 49

²⁷PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant = Ja – immigrant...c.d.*, str. 49

měla po událostech *Pražského jara* hlídat, aby Československo již více „nesešlo ze znovu nastoupené správné socialistické cesty“²⁸. Tito Rusové nepřišli do Československa dobrovolně, ale byli vysíláni Sovětským svazem. O jejich uzavřenosti vůči majoritě svědčily vlastní restaurace, kluby i školy. České obyvatelstvo se vůči těmto cizincům též zpravidla distancovalo. V kontaktu s místními v dané lokalitě byli pouze důstojníci a jiní lidé vykonávající velitelské funkce a členové jejich rodin. Záleželo na konkrétním místě, poměru velikosti garnizony a majoritní společnosti a na vztahu mezi nimi²⁹. Odsun těchto jednotek proběhl v roce 1991.

2.1.1.3. 1989 – dosud

Nejsilnější vlnou ze všech je poslední etapa po roce 1989. Po rozpadu Sovětského svazu došlo v Rusku k řadě politických, ekonomických a sociálních změn, se kterými souvisela i změna životních podmínek pro ruské obyvatelstvo. Jednou z nich byla možnost svobodně migrovat. Na počátku 90. let se Česká republika stávala díky své poloze spíše zemí tranzitní, kdy ji někteří ruští migranti vnímali jako přechodnou stanici při směřování na západ Evropy. Postupně narůstal počet Rusů, kteří si Českou republiku volili jako cílovou zemi³⁰. Jejich počet narůstal zvláště po roce 1995, kdy byla zrušena vízová povinnost s RF³¹. Česká republika se v jistých ohledech stává pro přistěhovalce z bývalých sovětských republik atraktivní. Výhodná je její geografická poloha, sehrává důležitou roli při interakci Evropské unie a zeměmi východní Evropy, přitažlivá je i z hlediska poptávky po práci, příznivých ekonomických příležitostí, politické svobody nebo kulturní a jazykové blízkosti³².

Motivace migrantů v této etapě jsou různé. Sládek³³ je ve své studii rozděluje na *politické, etnické a bezpečnostní*, tedy na důvody pro nucenou emigraci, a *ekonomické, migraci za vzděláním, vytvoření alternativního života a psychologické*, jakožto motivace pro

²⁸Tamtéž, str. 28

²⁹MORAVCOVÁ Mirjam, NOSKOVÁ Helena, *Struktura etnických menšin a imigračních skupin v České republice, Vývoj let 1918-2001*. In: BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Sofis, 2005, str. 48

³⁰PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant...c.d., str. 51*

³¹Tamtéž, str. 50. V roce 2000 byla sice zavedena opět, ale imigrace tím nebyla nějak vážně ohrožena.

³²RÁKOCZIOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, str. 117

³³SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora...c.d., str. 30*

dobrovolnou migraci. Jako politické uváděli informátoři ve Sládkově výzkumu „*nesouhlas s politickým směřováním Ruska*“. Podobný závěr lze i najít u Drbohlava³⁴, který tvrdí, že jedním z důvodů emigrace je politická nestabilita Ruska. Etnické a bezpečnostní důvody souvisí s etnickou diskriminací a zvýšenou kriminalitou v zemi. Ekonomické důvody zas s celkově ekonomickou nejistotou v Rusku. V 90. letech kvůli ekonomickým reformám odešlo mnoho Rusů za lepšími a jistějšími podmínkami³⁵. Cílové země jsou pro ně také jistějším místem, kde investovat do kapitálu a uložit své peníze. Drbohlav³⁶ taktéž uvádí, že současná emigrace³⁷ souvisí s podmínkami pro život v Rusku. Figuruje v ní z velké části silné push-faktory, které plynou z „*totální krize sociální sféry*“ v Rusku. Míni se jimi například „*nezaměstnanost, snižující se kvalita života, narůstající chudoba, špatná lékařská péče, horší dostupnost vzdělání, sociální nejistota*“ apod.

2.1.2. Charakteristika Rusů v České republice

Imigranti sem přicházejí většinou s celou rodinou anebo zde již mají nějaké příbuzné před svým příchodem, což odpovídá migrační teorii sítí³⁸. Jednotlivé vlny ruských přistěhovalců se od sebe charakterově i ve vzájemném názoru na sebe liší³⁹. Ruská menšina je velmi rozrůzněná, obzvláště ta v poslední vlně. Rozdíly v ní činí kupříkladu doba emigrace a její kontext s politickou situací, časový odstup jednotlivých vln, stupeň integrace do majoritní společnosti, důvody příchodu do ČR, socioekonomické postavení, životní hodnoty, názory a cíle⁴⁰. Tyto podmínky vytvořily paralelní etnické skupiny Rusů, které jsou navzájem izolované, ačkoliv sdílejí stejné národní vědomí. Tyto skupiny jsou většinou před sebou ostražitě⁴¹. Tento vztahový aspekt popisuje Sládek ve své studii⁴². Prvorepubliková emigrace se odmítá ztotožňovat s imigranty po zániku SSSR. Jsou to podle nich jiní lidé – formovaní

³⁴DRBOHLAV, Dušan, Milan LUPTÁK, Eva JÁNSKÁ a Jaroslava BOHUSLAVOVÁ. Ruská komunita v České republice. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: www.cizinci.cz/files/clanky/129/ruska_komunita.pdf

³⁵SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora....c.d., str. 33*

³⁶DRBOHLAV, Dušan, Milan LUPTÁK, Eva JÁNSKÁ a Jaroslava BOHUSLAVOVÁ. Ruská komunita v České republice. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: www.cizinci.cz/files/clanky/129/ruska_komunita.pdf

³⁷Tamtéž

³⁸Tamtéž

³⁹SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora....c.d., str. 39*

⁴⁰VOLKOVÁ, Natalja. Spolkové aktivity ruské menšiny....c.d., str. 127

⁴¹BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Kdo jsem a kam patřím....c.d., str. 55*

⁴²SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora....c.d., str. 39*

po vzoru nového sovětského člověka, kdežto oni vyrostli v carském Rusku. Další informátoři uvádí rozdělení na základě bohatství, vzdělání nebo nedostatku „etnické solidarity“⁴³.

Celkově se jedná se o národnostní skupinu rozptýlenou a rozdělenou, která vytváří oddělené ostrůvky uvnitř majoritní společnosti. Svými znaky se dá charakterizovat do jisté míry jako diaspora⁴⁴. V případě ruských imigrantů posledních dvou desetiletí nelze hovořit o asimilaci, naopak jejich převládající tendencí je podle Drbohlava⁴⁵ segregace od majoritní společnosti a to jak ve sféře ekonomické tak i sociální a i prostorové. Této skutečnosti podle něho napomáhá to, že většina Rusů, kteří sem přicházejí, jsou již většinou nějakým způsobem ekonomicky zaopatření, s nějakým kapitálem, a se zajištěním svých rodin nemají potíže. Pokud ho mají málo, jsou někteří i přesto schopni se prosadit. Svůj statut většinou buď zvýší, nebo zůstanou na stejných pozicích⁴⁶. Nejčastěji jsou aktivní ve sféře podnikání, avšak naleznou se v ní nepochybně i tací, kteří zastávají dělnická povolání⁴⁷. S rozvojem kapitalismu se pro podnikání Rusů v České republice vytvořily příznivé podmínky. Se segregací souvisí i cílené zakládání ruských mateřských, základních a středních škol a univerzit⁴⁸. Usazují se v podstatě po celé České republice s tendencí do lukrativnějších obvodů českých měst. Jejich hlavními centry jsou Praha a Karlovy Vary a Brno.

Ruská menšina v širší perspektivě není na českém území českou majoritou příliš vítána. Nejčastějším důvodem je stále ještě čerstvá vzpomínka na okupaci a následný tuhý režim komunismu. Záleží však na určité generaci a její historické zkušenosti. Generace, která pamatuje osvobození ČSR Sovětskou armádou, má zkušenost pozitivnější než generace, která pamatuje jen období normalizace.⁴⁹ Mladší generace s absencí této historické zkušenosti je většinou bez absence osobního kontaktu odkázána na stereotypy předávané školou, výchovou či médií⁵⁰. O zlepšení vztahů s majoritou se snaží různé organizace s popud ruské menšiny. Mezi nejznámější patří asociace ruských spolků v ČR, Ruská tradice, Svaz ruskojazyčných

⁴³Tamtéž, str. 42

⁴⁴Tamtéž, str. 11

⁴⁵DRBOHLAV, Dušan, Milan LUPTÁK, Eva JÁNSKÁ a Jaroslava BOHUSLAVOVÁ. Ruská komunita v České republice. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: www.cizinci.cz/files/clanky/129/ruska_komunita.pdf

⁴⁶BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Kdo jsem a kam patřím...c.d.*, str. 56

⁴⁷Tamtéž, str. 56

⁴⁸Tamtéž, str. 59

⁴⁹PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant...c.d.*, str. 35

⁵⁰Tamtéž

spisovatelů, Očag (Sdružení krajanů země rossijské, 1991), Oni byli první (1993), Artek (Spolek rusky mluvících studentů a jejich příznivců) a jiné.

2.1.3. Rusové v Karlových Varech

Rusové jsou v Karlových Varech přítomni již od 18. století, kdy město poprvé navštívil car Petr Veliký. Tento panovník je navštívil dokonce dvakrát a to roku 1711 a 1712. Je považován za jednoho z nejslavnějších návštěvníků Karlových Varů. Své doby byl místními oblíbený. Dokladem toho jsou o něm různé obdivuhodné historky. Jedna z nich se váže i k místu, které bylo po něm pojmenované a to k Petrově výšině, na jejímž vrcholu je umístěna jeho busta z roku 1877. Od jeho návštěvy si Rusové město oblíbili, a pravidelně sem začali jezdit i příslušníci ruské šlechty, pro něž se návštěvy Karlových Varů staly symbolem okázalosti a módou⁵¹. Významným počinem, který dokládá vazbu Rusů na toto město je pravoslavný kostel sv. Petra a Pavla, který byl postaven v roce 1893, jež byl financovaný ze sbírky uskutečněné mezi ruskou a srbskou lázeňskou klientelou a šlechtou⁵².

Na konci 2. světové války, 11. května 1945, dorazila do Karlových Varů sovětská armáda, která zde pobývala půl roku. Nástup komunismu znamenal velký příliv Rusů, které sovětský svaz odměňoval za zásluhy tím, že je sem posílal na lázeňské pobyty⁵³. V roce 1968 vstoupila do Karlových Varů sovětská okupační vojska, která se v Karlovarském kraji zdržovala až do roku 1991.

2.1.4. Charakteristika Rusů v Karlových Varech

Podle předběžných výsledků ČSU⁵⁴ se v celém Karlovarském kraji k roku 2011 nachází 2 615 občanů Ruské federace. V Karlových Varech najdeme různorodou skupinu Rusů, kterou lze členit podle různých kategorií (doba příchodu a okolnosti, majetek, cíle, životní hodnoty

⁵¹VYLITA, Břetislav. *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí: Karlsbadan der Jahrtausendwende*. Magistrát města Karlovy Vary, str. 173

⁵²Karlovy Vary – pravoslavný kostel sv. Petra a Pavla. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/karlovy-vary-pravoslavny-kostel-sv-petra-a-pavla>

⁵³ČEPELÁK, Václav. *Rusové v Karlových Varech očima místních obyvatel*. Praha, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, str. 31

⁵⁴ ČSU, Sčítání lidu, domů a bytů 2011, dostupné na: <http://vdb.czso.cz/sldbvo/#!stranka=podle-tematu&tu=0&th=&v=&vo=null&vseuzemi=null&void=>

apod.). Ve městě je na první pohled přítomno mnoho ruských turistů. Druhou majoritou nejvýrazněji vnímanou skupinou, a to ve větší míře negativně, jsou bohatí podnikatelé, kteří zde investují do realit, podnikají ve zdravotnictví a lázeňských službách⁵⁵. Většinou jsou to cizinci, kteří zde sledují jen zájem ekonomický. Někteří se zde usazují natrvalo, jiní žijí střídavě nebo převážně v zemi původu a v České republice si vytvářejí jen alternativní podmínky k životu pro krajní případy. Rusové tento typ emigrace nazývají „náhradní letiště“. Jedná se většinou o bohaté Rusy, kteří v České republice vlastní firmy s hmotným zázemím⁵⁶. Podle Dvořáka⁵⁷ se jedná především o skupinu tzv. nových Rusů, lidí, kteří se většinou rekrutovali z bývalých stranických a aparátčnických funkcionářů nebo šéfů podsvětí, kteří využívají kontakty, které si vybudovali již před rozpadem SSSR. Do Karlových Varů přicházejí zejména lidé, kteří se potřebují ekonomicky a statuárně zařadit do majetné vrstvy, tím že zde investují, aby tak náležitě demonstrovali své postavení. Svě podnikatelské aktivity ovšem ne vždy spojují s usídlením ve městě. Ti bohatší migrují spíše na západ⁵⁸. Drbohlavova studie⁵⁹, která byla uskutečněna v Praze a Karlových Varech, podchytila skupinu Rusů mladého až středního věku (20–40 let), s vysokým vzdělanostním a ekonomickým statutem. Vedle této vrstvy imigrace, která je tedy i pro místní majoritu nejvýraznější, lze v Karlových Varech nalézt po socioekonomické stránce různé skupiny, o čemž svědčí výpověď jedné z mých informátorek:

„Třeba moje kamarádka. Ona vydělává 15 000. A její manžel má problémy v práci. Takže ona vydělává sama a živí syna, který má 15 let. Jsou tady úplně rozdílný světy. Já jsem třeba zažila paní, která měla celý barák na Kolonádě a ona se bála lidí pozvat k sobě domů. A to byl opravdu luxus. No a jak jsme byli všichni, viděla nás, že nemá koho pozvat, tak nás pozvala. No takovou luxus jsem ještě neviděla...takže je fakt, že tady existují různé vrstvy“ (paní Elena).

⁵⁵ŠÍMOVÁ, Jitka. Rusové v Karlových Varech aneb čím je to město. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z:

<http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1955318>

⁵⁶SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora...c.d.*, str. 37

⁵⁷DVOŘÁK, Libor in *Rusové v Karlových Varech očima místních obyvatel (bakalářská práce)*, VÁCLAV ČEPELÁK, Praha 2009, Univerzita Karlova v Praze, str. 32

⁵⁸ČEPELÁK, Václav. *Rusové v Karlových Varech očima místních obyvatel...c.d.*, str. 32

⁵⁹DRBOHLAV, Dušan, Milan LUPTÁK, Eva JÁNSKÁ a Jaroslava BOHUSLAVOVÁ. *Ruská komunita v České republice*. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: www.cizinci.cz/files/clanky/129/ruska_komunita.pdf

Doposud však neproběhly žádné výzkumy, které by poskytly přehled o tom, jaké skupiny Rusů po ekonomické a sociální stránce, a v jakých poměrech, se v Karlových Varech skutečně vyskytují.

Výzkumné zprávy uvádí, že do Karlových Varů se Rusové většinou stěhují se svými rodinami, nebo tu už někoho mají před svým příchodem. Podle Drbohlava⁶⁰ je ruská menšina v Karlových Varech spíše vůči majoritě uzavřená, a to jak v sociální sféře tak i v ekonomické, jelikož zaměstnává většinou členy své národnosti. Jednotlivé skupiny v rámci menšiny si vzájemně nedůvěřují a ani příliš nemají zájem na participaci v organizacích jak v rámci skupiny tak i majority⁶¹. V mém rozhovoru uskutečněném s jednou informátorkou, se též projevila jistá ostražitost a strach z navazování kontaktu se členy jejího etnika:

„No, já bych třeba nechtěla s nějakým Rusem se moc scházet. Protože nevíte kdo to je. Co to jsou za lidi. Nevíte, koho potkáte, jestli to je nějaký bandita nebo mafián nebo nějaký nevzdělaný lidi“ (paní Elena).

Mafie tak není dávána do souvislosti s Rusy jen majoritou, ale komplikace přináší i do vztahů mezi samotnými ruskými imigranty⁶².

Informátorka též vypráví o zvyku, který příliš nepříspěvá k navazování kontaktu mezi členy ruské menšiny:

„Ruskoho člověka vždycky poznáte. Když přijde Rus do obchodu a on vlastně tě nepozdraví, protože my máme takovou zkušenost, že nikoho nezdravíme, že lidé se bojí jeden druhého...takže, když vstoupíme třeba do výtahu, tak sousedy nepozdravíme a oni vás taky ne. No, a když se ve výtahu pan objevil, tak jsem poznala, že je to Rus, protože jsme se sešli na schodech a oni nepozdravili“ (paní Elena).

Rusové se usazují jen na určitých místech a jsou většinou prostorově od místních oddělení⁶³. Tvoří tak většinou polarizované oblasti. Jejich usazení v centru města tvoří významnou

⁶⁰Tamtéž

⁶¹Tamtéž

⁶² PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant...c.d.*, str. 54

⁶³Tamtéž

enklávu v celé České republice.⁶⁴ Žijí v městských částech, jako je Doubí, Zlatý Kopeček, Háje, Kolová a v dalších místech v okolí Karlových Varů, kde si staví okázalé domy.

Vzhledem k těmto znakům užívám označení „ruská menšina“. Jak již zaznělo, dnes je ruská menšina značně roztržštěná, uzavřená a mnozí její příslušníci nechtějí podávat o sobě informace. Nelze tu příliš hovořit o komunitě. Znaky komunity spíše ruští migranti vykazovali za ruské pomocné akce, kdy byli Rusové více strukturovaní (např.: profesně). I když tvořili od sebe prostorově vzdálené shluky, udržovali svou kulturu a tvořili určitý mikrosvět (např.: měli celo-emigrantský svátek – Dny ruské kultury)⁶⁵.

Dnes se ruští imigranti setkávají spíše jen v rámci svých příbuzenských vazeb a přátelí se většinou s imigranty ze stejné společenské vrstvy nebo obchodními partnery. Jediným místem, kde se členové menšiny setkávají, jsou pravoslavné kostely⁶⁶. Ve Sládkově výzkumu se vyskytuje teze, že by se pravoslavná víra mohla stát prostředkem, jak ruské imigranty nějakým způsobem sjednotit⁶⁷, ale mnoho rusů k ní má nejednoznačný vztah⁶⁸.

2.2. Koncept integrace

Integrace znamená scelení, sjednocení, spojení částí celku či začlenění. Jedná se o proces postupného včleňování do již existujícího společenského celku, který má svou strukturu a pravidla a vyznačuje se mírou soudržnosti.⁶⁹ Při kontaktu menšiny s majoritou dochází podle Eriksena⁷⁰ ke třem základním postojům:

- a) *asimilaci* – splynutí s majoritou a vymizení menšiny
- b) *segregaci* – fyzické oddělení menšiny od většiny
- c) *integraci* – kompromis mezi asimilací a segregací

⁶⁴DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK. Reflexe migračních teorií. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf

⁶⁵PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant...c.d.*, str. 53

⁶⁶PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant...c.d.*, str. 54

⁶⁷SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora...c.d.*, str. 43

⁶⁸PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant...c.d.*, str. 54

⁶⁹Tamtéž, str. 18

⁷⁰ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Vyd. 1. Překlad Marek Jakoubek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, str. 202

Podle Eriksena⁷¹ integrace nastává v případě, že menšina participuje na sdílených institucích společnosti a zároveň reprodukuje svou skupinovou identitu a etnické hranice. To, že přistěhovalci přejímají nové kulturní prvky, neznamená, že opouštějí své původní.

Integraci jako alternativu k segregaci a asimilaci lze najít i u Essera kterého citují Rakoczyová a Trbola⁷². U nich se setkáváme s pojetím integrace jako multidimenzionálního procesu, který probíhá v různých oblastech života a je oboustranný – probíhá jak na straně přistěhovalců, tak i na straně hostitelské společnosti. Přistěhovalci i hostitelská společnost mohou při vzájemné interakci v procesu integrace nabývat nových rysů.

U Essera najdeme rozdělení integrace na čtyři dimenze⁷³, jelikož celkově integraci nepovažuje za „jednotlivý proces“. Integrace podle něho tedy probíhá v různých dimenzích sociálního života, které se různou měrou spolupodílejí na celkovém obrazu integrace.

Zmiňované dimenze jsou tyto:

- a) *strukturální*: obsahuje práva a přístup k institucím majoritní společnosti,
- b) *kulturní*: obsahuje znalosti a kompetence majoritní společnosti, přičemž si přistěhovalci mohou ponechat ty své
- c) *interaktivní*: týká se začlenění emigrantů do primárních vztahů a sociálních sítí hostitelské společnosti
- d) *identifikační*: pocit sounáležitosti s majoritní společností a identifikace se sociálními, etnickými, lokálními skupinami

Tyto dimenze jsou vzájemně provázané. Samotný proces začleňování má určité fáze. V té první se jedná o přizpůsobení potřebné pro základní přežití; v druhé o adaptaci – přijetí nezbytných prvků nové kultury; v třetí fázi o integraci jako sblížení v integrovaný celek s převahou domácí kultury a čtvrtou fází asimilace jako částečné či úplné splynutí s většinovou kulturou⁷⁴.

⁷¹ Tamtéž, str. 203

⁷² ESSER (2000) in RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, str. 24

⁷³ ESSER (2000) in RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, str. 25. Toto rozdělení podle Essera odpovídá i typologii od Bosswicka a Heckmana (2006).

⁷⁴ TOPINKA, Daniel. *Integrační proces Muslimů v České republice-pilotní projekt*. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/integrace_muslimu.pdf

Integrace může být náročným procesem, který závisí na mnoha faktorech jako je kupříkladu fyzická a kulturní blízkost minority a majority, přání minority se začlenit do majoritní společnosti, migrační politika cílové země, charakter bydlení, velikost a typ současných minulých migračních pohybů daného etnika apod. Strukturálnější přizpůsobení většinou nastává až ve druhé až třetí generaci imigrantů⁷⁵. Děti migrantů mají většinou tendenci se integrovat rychleji než rodiče. Důležitou roli v tomto procesu sehrává škola a jiná vzdělávací a výchovná zařízení⁷⁶. Děti snáze navazují kontakty s majoritní společností⁷⁷. Může u nich docházet k odlišnému tempu v procesu integrace, a v tomto důsledku mohou mezi rodiči a dětmi vznikat mezigenerační střety a akulturační trhliny (acculturation gap)⁷⁸. Pokud se rodiče akulturují stejným tempem a ve stejném rozsahu jako jejich děti vzniká generační shoda. V opačném případě dochází k neshodě a možným střetům v důsledku rozdílné akulturace⁷⁹.

2.2.1. Kulturní dimenze

Podle Essera⁸⁰ probíhá integrace v kulturní dimenzi prostřednictvím procesů akulturace, v rámci níž si přistěhovalci osvojují určité kompetence k porozumění určitým normám a hodnotám a vzorcům chování majority (kódování) a volbu jednání v souladu se společenskými normami a běžnými sociálními scénáři. Imigrant přizpůsobí své chování respektované normě hostitelskou společností a jeho chování se tak stane předvídatelné a součástí lokální kultury. Jedná se o obousměrný proces, který je ovlivňován také přístupem přijímající společnosti a podmínkami, které vytváří pro přijetí nových členů a pro jejich začlenění⁸¹. Účinky akulturačního procesu se projevují jak na straně imigrantů, tak i na straně hostitelské společnosti. Lze ji rozdělit do 5 základních fází⁸²:

⁷⁵ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. I. Praha: Portál, 2001, str. 25

⁷⁶JÁNSKÁ, Eva, Alena PRŮŠVICOVÁ a Zdeněk ČERMÁK. Možnosti výzkumu integrace dětí Vietnamců: příklad základní školy Kunratice. [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: geography.cz/sbornik/wp.../g11-4-6janska_prusvicova_cermak.pdf, str. 145

⁷⁷RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců...c.d.*, str. 145

⁷⁸JÁNSKÁ, Eva, Alena PRŮŠVICOVÁ a Zdeněk ČERMÁK. Možnosti výzkumu integrace dětí Vietnamců...c.d., str. 483

⁷⁹Tamtéž

⁸⁰ESSER (2000) in RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, str. 30

⁸¹RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců..., c.d.*, str. 31

1. Střet kultur a vzájemné poznávání, zejména kladů a záporů.
2. Osvojení některých cizích kulturních obsahů na základě posuzování jejich funkčnosti a atraktivnosti
3. Přijetí těchto kulturních obsahů do vlastní kultury
4. „Souběžná modifikace vlastního kulturního systému, založená na jeho rekompozici, jež je spjatá s přijetím jedněch a eliminací druhých kulturních obsahů“
5. Reakce, které buď brání neporušenost vlastní kultury, nebo vítají inovace

Výsledkem akulturace z hlediska minority může být podle Berryho⁸³: a) asimilace – splynutí s majoritní kulturou, b) integrace – uchování si vlastní kultury a zároveň přijetí prvků kultury majority, c) separace – udržování vlastní kultury a distance od majoritní kultury, d) marginalizace – neuchovávání vlastní kultury a ani kultury majority.

Kultura je způsob života určité skupiny nebo společnosti. Je tvořen vzorci chování a jednání členů dané skupiny⁸⁴ nebo společnosti. Jedincům jsou tyto vzorce vštěpovány prostřednictvím socializace. Kulturou obecně míníme „historicky podmíněný souhrn hmotných a duchovních hodnot vytvořených a vytvářených lidstvem v procesu společenské a historické praxe“⁸⁵. Mezi duchovní kulturu lze nepochybně zařadit i festivity. Jsou součástí národní tradice, do které spadají všechny jevy, které jsou dlouhodobě stabilizované v subsystému kulturního dědictví dané národnostní skupiny a jež jsou znakem příslušnosti jejich nositelů k této skupině⁸⁶. Tato tradice je prostředkem transmise těchto kulturních jevů mezi generacemi.

⁸²Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996

⁸³J. W. BERRY in ŠNAJDR, Daniel. *Integrace thajských migrantů v Česku*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, str. 32

⁸⁴LAWLESS, Robert. *Co je to kultura*. V Olomouci: Votobia, 1996, str. 39

⁸⁵KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 7. vyd., V SPN vyd. 2., rozš. a dopl. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2005

⁸⁶JANKOVÁ, Markéta. *Transgenerační přenos prvků české lidové kultury mezi krajaný v zahraničí*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, str. 21

2.2.2. Interaktivní dimenze

Tato dimenze souvisí s budováním vztahů se členy hostitelské společnosti. Ty mohou mít charakter neformální, velmi blízký nebo intimní (primární), jako jsou například smíšená manželství.

V úvodní fázi integrace imigranti většinou vyhledávají své krajany a jiné cizince, kteří řeší podobné problémy. Rusové a imigranti z bývalého SSSR migrují nejčastěji za pomoci sítí svých krajanů nebo příbuzných, kteří v ČR pracují nebo žijí a kteří jim podávají nezbytné informace o novém prostředí⁸⁷. Velkou roli v první fázi hraje sociální kapitál imigranta, kontakty s někým, kdo má zkušenost s migrací do cílové země a tedy předání „migračního know how“⁸⁸. Migrační sítě usnadňují imigrantům řešení překážek a podmínek k životu⁸⁹. Tyto sítě mohou být postupně rozšiřovány o příslušníky majority. Navazování kontaktů a vytváření vztahů s příslušníky přijímající společnosti může napomáhat k integraci imigranta do společnosti. Udržování sociálního kapitálu uvnitř rodiny či etnické skupiny může jednak posilovat sociální integraci při příchodu do cílové země, ale také může působit jako překážka v kontaktu se členy majority a nabývání kulturních kompetencí⁹⁰.

2.2.3. Identifikační dimenze

V této rovině se jedná o otázku přináležitosti k hostitelské společnosti a re-definice hranice mezi „my a oni“. Identifikační integrace souvisí s otázkou identity a s její proměnou v souvislosti s emigrací a usazováním se v hostitelské společnosti⁹¹.

Na *identitu* jako takovou může každá vědní disciplína nahlížet z jiného hlediska. Například psychologie osobnosti ji může chápat jako „*vědomí trvalé totožnosti vlastní osobnosti, jeden ze znaků psychické normality, která je spojena s hledáním seberealizace a autentičnosti jednání a bytí*“⁹². V sociální psychologii a sociologii „*je problémem*

⁸⁷ DRBOHLAV, Dušan, Milan LUPTÁK, Eva JÁNSKÁ a Jaroslava BOHUSLAVOVÁ. Ruská komunita v České republice. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: www.cizinci.cz/files/clanky/129/ruska_komunita.pdf

⁸⁸ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců...*, c.d., str. 121

⁸⁹ DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK. Reflexe migračních teorií. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf

⁹⁰ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců...*, c.d., str. 121

⁹¹ Tamtéž

⁹² Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996

společenské konformity, případně reflexí jedince v různých životních etapách, týkající se jeho místa mezi významnými jinými a souvislostí nebo diskontinuity jeho hodnot“⁹³. Její univerzální definici je obtížné vymezit. Jelikož mým úkolem není tuto definici problematizovat, využiji definice na základě autorů, kteří uvádějí již její stanovený výklad a to s ohledem na sociologický a antropologický diskurs.

Identita v obecné rovině znamená totožnost, být (se sebou) totožný stejně jako být odlišný⁹⁴. U Eriksena⁹⁵ se setkáváme vedle pojmu identita s pojmem identifikace. V rámci antropologického diskursu konkrétněji sociální identifikace, která má „co dočinění s tím, k jaké skupině daný jedinec náleží, s kým se identifikuje, a s tím, jak lidé etablojí a zachovávají hranice mezi námi a jimi“⁹⁶. Složitost sociální reality odráží mnohovrstevnatý charakter identity. Jedinec se může identifikovat například s určitou církví, národem, etnikem, teritoriem. Může si utvářet vícero identit – národnostní, náboženskou, etnickou, regionální apod. Může patřit do mnoha skupin a společenství, se kterými sdílí společné hodnoty. „Individuální identita není dána příslušnosti k jedné skupině, vymezené ať už na jakémkoliv základu, ale je výslednicí souběžné příslušnosti k řadě sociálních skupin“⁹⁷.

Po příchodu do cizí země přistěhovalec prochází mnoha postmigračními procesy⁹⁸, které mohou mít vliv na jeho identitu. Může docházet k proměně identity, která může přebírat nové prvky hostitelské společnosti. Na druhé se může projevovat princip situačnosti⁹⁹. Imigrant si v daném sociokulturním kontextu, ve kterém se ocitne, může upevňovat vlastní identitu. Jedinec se může také ztotožňovat jak se společností v zemi původu tak i s hostitelskou společností. Výsledkem může být existence dvou paralelních národnostních identit. Podle Phinee¹⁰⁰ může dojít k těmto verzím identity:

- a. integrovaná identita (existence dvou identit a to jak přijímající společnosti tak i původní)

⁹³HRACHOVCOVÁ, Marie. Národní identita, evropanství a výchova k vlastenectví. In: *Internaciovalizace, Centrum inovativního vzdělávání* [online]. Editor Dora Assenza. 1. díl. Olomouc: A, 2007 [cit. 2012-12-10].

⁹⁴ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus...c.d.*, str. 105

⁹⁵ Tamtéž

⁹⁶ Tamtéž

⁹⁷RÁKOCZIOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců... c.d.*, str. 34

⁹⁸JÁNSKÁ, Eva, Alena PRŮŠVICOVÁ a Zdeněk ČERMÁK. *Možnosti výzkumu integrace dětí Vietnamců...c.d.*, str. 482

⁹⁹ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností. Rozumět identitě*, Praha: Triton, 2007, str. 28

¹⁰⁰PHINEY in POTSCHOVÁ, Lenka. *Sociální integrace cizinců ze třetích zemí ve smíšením manželství*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita, str. 48

- b. separovaná identita (jedinec setrvává u své původní identity a odmítá se ztotožňovat s příslušníky přijímající společnosti)
- c. asimilovaná identita (jedinec přijme identitu majority a opouští původní)
- d. marginalizovaná identita (jedinec se necítí součástí ani majority ani minority)

V případě ruské menšiny zde zmíním koncept národní identity, jelikož imigranti pocházejí z „*historicky utvořeného společenství občanů konkrétního státu, které je oproti majoritě početně menší a které poji společný národnostní nebo etnický původ, jazyk, kultura a tradice, a kteří projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, ochrany zájmů svého společenství*“.¹⁰¹

Národní identita definuje, kým jsme kulturně i politicky. Je jednou ze skupinových identit. Je chápána jako mnoho-dimenzionální konstrukt. Zakládá ji obraz národa a vědomí národních charakteristik, vazba k národnímu státu – teritoriálně, národní hrdost – výkony kultury a státu a vztah k národu (patriotismus, nacionalismus, šovinismus)¹⁰².

Příslušnost k určité etnické či národnostní skupině je podle Bartha¹⁰³ třeba definovat zevnitř, z perspektivy jejích členů, ne na základě „objektivních“ kulturních charakteristik. Určité kulturní prvky může sdílet více etnik, tudíž Barth definuje etnickou či národnostní skupinu na základě sociální organizace. „*Má-li být členství v etnické skupině sociálně účinné, musí být uznáno samotnými aktéry*“. „*Není důležité, nakolik se členové určité skupiny navenek liší ve svém jednání – říkají-li, že jsou členy skupiny A, na rozdíl od jiné obdobné kategorie B...deklarují tím svoji loajalitu ke sdílené kultuře příslušníků skupiny A*“¹⁰⁴.

Zatímco akulturace může popisovat soubor určitých kulturních charakteristik, etnická nebo národní identita je projevem vnitřního cítění daného jedince. Imigrant si může osvojovat kulturní obsahy majoritní společnosti z rozličných důvodů (seberealizace, získání zaměstnání, komunikace s majoritou apod.), ale nemusí se nutně ztotožňovat s příslušníky majority¹⁰⁵.

¹⁰¹ PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant...c.d.*, str. 21

¹⁰² HRACHOVCOVÁ, Marie. Národní identita, evropanství a výchova k vlastenectví. In: *Internaciovalizace, Centrum inovativního vzdělávání* [online]. Editor Dora Assenza. 1. díl. Olomouc: A, 2007 [cit. 2012-12-10].

¹⁰³ BARTH in ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Vyd. 1. Překlad Marek Jakoubek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 352 s. Studijní texty (Slon), str. 73

¹⁰⁴ Tamtéž

¹⁰⁵ LIEBKIND in SUDOVÁ, Hana. *Kulturní identita migrantů ve Francii*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, str. 28

2.2.4. Strukturální dimenze integrace

V této dimenzi se jedná o rovný přístup přistěhovalce ke klíčovým mechanismům a institucím hostitelské společnosti. Přistěhovalec v ní usiluje o získání pozice ve společnosti a začlenění v ekonomické, institucionální a politické oblasti¹⁰⁶. V té ekonomické figuruje zejména participace na trhu práce, což je v zemích Evropské unie považováno za „klíčový mechanismus“ sociálního začleňování přistěhovalce. Odborná literatura se často zaměřuje na problémy participace přistěhovalců na trhu práce souvisejících s marginalizací a vytvářením sekundárního trhu, do kterého jsou přistěhovalci často vytlačováni. S ekonomickým kapitálem souvisí způsob bydlení. Významným faktorem v souvislosti s integrací je prostorová koncentrace přistěhovalců. Ta může mít charakter asimilačně-pluralistické oblasti (většina příslušníků hostitelské společnosti), etnicky smíšené (příslušníci dvou či více etnických skupin), polarizované oblasti (příslušníci jedné etnické skupiny tvoří více než 60 % populace), a ghetta (vysoký stupeň koncentrace jedné minority). Přílišná koncentrace jednoho etnika a vysoký stupeň intra-etnické solidarity má obecně negativní účinky na integraci. Záleží na konkrétní lokalitě a frekvenci interakce mezi hostitelskou společností a přistěhovalci¹⁰⁷.

Významným faktorem v této dimenzi integrace je vzdělávání. Jedním z jejich důležitých přínosů je vytváření občanské identity, loajality k národnímu státu¹⁰⁸ a sociálních sítí. Děti jako příslušníci druhé generace tak získávají důležité kompetence, které mohou výrazně urychlit jejich integraci do majoritní společnosti. V neposlední řadě, dalším důležitým faktorem v sociální integraci je nabytí sociálních a ekonomických práv v souvislosti s pobytovým a občanským statutem přistěhovalce. Významnou vstupenkou k využívání těchto práv je občanství.

¹⁰⁶ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců ...c.d.*, str. 26

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 28

¹⁰⁸ Tamtéž

2.3. Deskripce festivity

K pojmu festivity se váže mnoho blízkých pojmů: rituál, slavnost, svátek či společenská událost apod. Tyto jednotlivé pojmy se mohou vzájemně prostupovat a úzce spolu souviset. Pojem festivity pochází ze starofrancouzského slova *festival*, které je odvozeno z latinského *fēstīvus* (slavnostní) a souvisí s *fēstum* – slavností a svátkem¹⁰⁹.

Rituál je stabilní složkou festivity¹¹⁰. Murphy ho definuje jako inscenovanou událost, která se řídí předepsanými pravidly, jelikož se její účastníci vyskytují prostřednictvím něho v blízkosti posvátných věcí. Je to kolektivní záležitost, celebranti tvoří důležitou součást a posvátný rámec určitého rituálu¹¹¹.

Frolec¹¹² se zabývá vztahem rituálu a slavnosti. I když vylučuje jejich záměnnost, zdůrazňuje úzkou vazbu. Setkáváme se u něho s tvrzením, že se rituál může stát součástí slavnosti nebo se v ní zcela změnit a jejich vzájemné prostupování sahá daleko do minulosti. Jaký je však rozdíl mezi slavností a rituálem? Podle Plaňavy¹¹³ spočívá v tom, že „o společenských rituálech mluvíme tehdy, pokud má konvenční chování několik poměrně pevně stanovených kroků“. Jestliže jsou však tyto kroky „zabaleny do slavnostního výjimečného prostředí, je na místě hovořit o ceremoniálech: slovní obraty i chování, někdy i ošacení jsou předepsány, variabilita malá až nulová, což opět (jako všechny konvence) usnadňuje život, stvrzuje současný stav, někdy v dobrém, jindy ve všelijakém smyslu“. Na rituál může být též nahlíženo jako na předem daný postup pro určitý obřad nebo systém náboženských či jiných obřadů, spíše tedy jako na jakousi „teorii“, která může být uvedena v knize. Ceremoniál neboli slavnost pak může být jeho specifickým vykonáním¹¹⁴.

¹⁰⁹ REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001

¹¹⁰ MORAVCOVÁ, M. in BUREŠOVÁ, Petra. *Festivity z perspektivy vietnamských vysokoškolských studentů v Liberci*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, str. 11

¹¹¹ MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Překlad Hana Červinková. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, str. 152

¹¹² FROLEC, Václav. Rituály a slavnosti v procesu modernizace. In: *Město: Prostor, lidé, slavnosti : 10. strážnické sympozium 18.-19. 10. 1988, Slovácké muzeum v Uherském Hradišti: Sborník příspěvků*. 1. vyd. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 1990, str. 19

¹¹³ PLAŇAVA in NAVRÁTILOVÁ, Vladana. *Svatební rituály dnes z pohledu vysokoškoláků*. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, str. 53

¹¹⁴ BROWN in LIBENSKÁ, Linda. *The Sun Dance in the Past and Today*. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně, str. 10

Na význam pojmu svátku, jaký má dnes, mělo vliv z etymologického hlediska křesťanství, které ho modifikovalo na ekvivalent k latinskému slovu *sanctus*¹¹⁵. Svátkem je myšlen čas, který se vyděluje z každodennosti. Je jiný, zvláštní a posvátný. Je vyplněn aktivitami, které nemají bezprostředně materiálně praktický význam¹¹⁶. Jsou zakoušeny samy o sobě. Jeho součástí může být rituál i slavnost. Sokol s odkazem na Rappaporta pojímá „*sváteční jednání, rituály a obřady jako výkon více méně neměnných poslušností formálních aktů a výroků, které si jejich účastníci neustanovili zcela sami*“¹¹⁷.

V mé práci budu festivity chápat jako antropologickou konstantu formy kulturní, která má přes svou rozmanitost určité společné rysy¹¹⁸. Pojí ji přítomnost výrazových prostředků, jako jsou gesta, mimika, tělesný kontakt, řeč, tělesný dotek, společné jídlo, dekorace těla, masky nebo přítomnost živlů (oheň, voda, země, nebe). Její konání přerušuje všední život, plný povinností a obstarávání prostředků pro zajištění přežití. Jedná se o kolektivní záležitost, charakteristickou větším počtem lidí. Je typická pro svůj předem daný scénář. Důvodem oslavy festivity se může stát nepřeberné množství témat.

2.3.1. Typologie festivit

Festivity podle Murphyho lze dělit na:

- 1) *výroční* (např.: Vánoce, Velikonoce, Nový rok) – mají cyklický charakter, jelikož se pravidelně opakují a mají svůj daný čas¹¹⁹. Mohou podtrhovat sezónní cyklus ročních období (např.: Vánoce – zimní slunovrat nebo Velikonoce – začátek jara apod.). Podněty k jejich oslavě mohou být různé – společenské, ekonomické nebo politické. Výroční rituály přerušují všední tok času. Určité chvíle činí posvátné a umožňují lidem se dostat blíže k posvátným silám.
- 2) *přechodové rituály* – souvisí se změnou postavení v rámci společnosti. Odehrávají se v rozmezích a přechodových chvílích, které mají vliv jak na samotného jedince, tak i na

¹¹⁵REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001. V předkřesťanské době znamenalo toto slovo „slavný“ nebo „mocný“.

¹¹⁶Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996

¹¹⁷SOKOL, Jan. *Člověk a náboženství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, str. 53

¹¹⁸Tamtéž, str. 53

¹¹⁹FROLEC, Václav. *Rituály a slavnosti v procesu modernizace...c.d.*, str. 19

společnost¹²⁰. Kromě náboženské sféry je ritualizace základem i světských obřadů (maturita, svatba, křest apod.). Změnu postavení provází určitá úzkost a nejistota. „*Rituál určuje průběh přechodu, udává, jak se má člověk dostat do nového postavení, a shromažďuje všechny lidi v jeho nebo jejím okolí za účelem psychologické podpory zasvěcované osobě a všem zúčastněným*“¹²¹.

3) *situační rituály*, jejichž motivem je nějaká zvláštní potřeba nebo okolnost. Vznikají při zvláštních příležitostech (např.: vznik nových náboženských hnutí apod.)

2.3.2. Festivita jako mnohovýznamový koncept

Pojem festivita nám nabízí nepřehledné množství různých hledisek, jak na ní nahlížet. Z obecnějšího hlediska jsou festivity „*formou reflexe vztahu člověka ke světu přírody, k minulosti i budoucnosti*“. V životě každého člověka a společnosti dochází k různým jevům a událostem. Lidé se s nimi snaží nějakým způsobem vypořádat, připojují k nim určité představy a pocity a prostřednictvím slavnosti se je snaží převést „*do společensky zvládnutého a uchopitelného bytí*“¹²². Jsou snahou uchopit náročný a složitý svět a vytvořit si z něj útulné místo pro život¹²³.

Významná se jeví spojitost festivit s polaritou všedního a svátečního. Všedním rozumíme vše, co děláme každý den. Tato činnost je zejména charakteristická svou účelovostí, čili důležitý je její výsledek. Člověk si většinou snaží k jeho dosažení najít co nekratší cestu a nějakým způsobem si ji usnadnit (obstarávání jídla, práce apod.). Kdežto činnost sváteční je zakoušena sama o sobě¹²⁴. Zde není třeba spěchat. Obřady zposvátňují život. Aby život nebyl tolik jednotvárný, stávají se prostředkem rytmizace času¹²⁵. Svou povahou festivity transcendují každodennost. Člověk se tak ocitá v jiném prostoru, který mu dává pocit nadčasovosti. Dává mu čas, aby si odpočinul a nabral nové síly. Aby mohl na chvíli uniknout od povinností a těžkostí každodenního života¹²⁶.

¹²⁰ Tamtéž

¹²¹ MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie...*c.d., str. 153

¹²² PEŠEK, Jiří. Slavnost jako téma dějepisného zkoumání...c.d., str. 10

¹²³ PEŠEK, Jiří. Slavnost jako téma dějepisného zkoumání. In: *Pražské slavnosti a velké výstavy: sborník příspěvků z konferencí Archivu hlavního města Prahy 1989 a 1991*. Vyd. 1. Praha: Archiv hlavního města Prahy, 1995., str. 9

¹²⁴ SOKOL, Jan. *Člověk a náboženství...*c.d., str. 37

¹²⁵ PEŠEK, Jiří. Slavnost jako téma dějepisného zkoumání...c.d., str. 9

¹²⁶ Tamtéž

Všedním a svátečním se zabývá i Durkheim, který je rozebírá v kontextu náboženství jako jeho důležité složky. Obřady ustanovují jednání, jak s *profanum* a *sacrum* nakládat¹²⁷.

Rituálnost v životě člověka a společnosti má důležitou úlohu v přechodových chvílích (např. „masopust – zobrazoval přechod ze starého do nového životního cyklu)¹²⁸. V životě člověka tyto festivity mohou znamenat přechod z jedné životní etapy do jiné. Mohou s sebou nést změnu postavení ve společnosti a sociální role. Rituálnost v tomto aspektu neovlivňuje jen život jedince ale i strukturu a trvání celé společnosti¹²⁹. V určitých dobách mohla být i nástrojem politických snah jak si vynutit změnu řádu.

Festivity mohou také sloužit jako sociální ventil, kdy se lidé mohou ocitnout v převrácených rolích a vše se tak může otočit naruby, čímž de facto může mít festivity i funkci potvrzovat určitý řád ve společnosti¹³⁰.

2.3.3. Role festivity v kolektivním vědomí

Festivity jsou nedílnou součástí života každého z nás. Rappaport je považuje za společensky zakládající akt lidství¹³¹. V minulosti byly jedněmi z prostředků prvotní společenské komunikace¹³².

Lidský život se neskládá pouze z fyzických věcí, ale také symbolických, jako je kupříkladu umění, jazyk nebo náboženství¹³³. Obřady jsou také symbolického charakteru, jsou tvořeny symbolickými úkony a dochází v nich k symbolizaci sociálních vztahů, které jsou společné určité společnosti¹³⁴. „Schopnost rozumět symbolu předpokládá konceptuální a instrumentální rámec, určité myšlenkové paradigma, které vlastní určité společnosti či skupině“¹³⁵. Jiné společnosti by mohl být jejich význam cizí.

¹²⁷ KWASNIEWSKI Kryštof, Společnost, kultura a životní cyklus člověka. In: FROLEC, Václav. *Čas života: Rodinné a společenské svátky v životě člověka*. 1. vyd. Brno: Blok, 1985, str. 32

¹²⁸ FROLEC, Václav. Rituály a slavnosti v procesu modernizace...c.d., str. 19

¹²⁹ Tamtéž

¹³⁰ PEŠEK, Jiří. Slavnost jako téma dějepisného zkoumání...c.d., str. 8

¹³¹ SOKOL, Jan. *Člověk a náboženství*...c.d., str. 37

¹³² FROLEC, Václav. Rituály a slavnosti v procesu modernizace...c.d., str. 15

¹³³ FROLEC, Václav. *Čas života: Rodinné a společenské svátky v životě člověka*. 1. vyd. Brno: Blok, 1985, str. 18

¹³⁴ FROLEC, Václav. Rituály a slavnosti v procesu modernizace...c.d., str. 19

¹³⁵ DUBOVICKÝ, Ivan. Symbol na pomezí etnik. In: PARGAČ, Jan. *Kulturní symboly a etnické vědomí*. vyd.1. Praha: Bohemia, 1995, str. 20

Pokud se ptáme po jejich roli v životě společnosti, ptáme se po základech jejich existence¹³⁶. Slavnost je jakýmsi „zrcadlem lidského vědomí kontinuity člověka a společnosti“¹³⁷. Společnost, která nedokáže udržet své rituály, se rozpadá. Tím, že dané společenství slaví své festivity, udržuje se tak při životě. Propojují minulé i budoucí. Předky i nenarozené. Lidé se v jistém smyslu prostřednictvím nich ujišťují, že jejich společnost ještě nezanikla a je schopna přetrvat těžké časy.

Festivity sblíží jednotlivé lidi v jejich názorech a postojích, posilují vztahy a sounáležitost mezi nimi¹³⁸. Člověk je sdílí s ostatními lidmi svého společenství. „*Mají-li náboženské obřady alespoň nějaký význam, pak spočívá v tom, že uvádějí do pohybu společenství – skupina se shromažďuje, aby je slavila*“.¹³⁹

Oslava festivity je také nejvhodnější příležitostí k vyjádření pocitu soudržnosti s vlastní skupinou¹⁴⁰. Slouží jako faktor integrity menších celků jako jsou národnostní menšiny nebo etnické či regionální skupiny apod. Intenzivněji se projevuje v případě vnějšího ohrožení nebo při národních hnutích, kdy mají festivity prokazovat celonárodní svébytnost¹⁴¹.

Podle Hrocha¹⁴² jsou slavnosti významnou složkou kulturní konstrukce národa. Byly výjimečné v tom, že jejich předpokladem byla povaha „veřejnosti“ a svobody se setkávat. Teprve za takovýchto podmínek se mohlo formovat kolektivní vědomí. Slavnosti byly kupříkladu v dobách revoluce využívány k politické emancipaci a uniformizaci. Po vzoru náboženských slavností se slavily nové obsahy. Vůdčí osobnosti si uvědomovaly jejich sílu. Vyvolávaly v lidech pocity sjednocení a pospolitosti¹⁴³. Ke slavnostem patřil také rituál, který zajišťoval, respektive demonstroval, že jedinec přijímá mýtem strukturovanou příslušnost k národní pospolitosti. Tím že slavíme festivity se k něčemu přihlašujeme, činíme jeho slávu

¹³⁶ Tamtéž, str. 8

¹³⁷ Tamtéž, str. 9

¹³⁸ NEŠPOROVÁ, Olga. Roy A. Rappaport: Ritual and Religion in the Making of Humanity. [online]. [cit. 2012-12-19].

Dostupné z: <http://lidemesta.cz/index.php?id=385>

¹³⁹ DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*. Vyd. 1. Praha: Oikoymenh, 2002, str. 375

¹⁴⁰ PARGAČ, Jan. Lidové slavnosti jako faktor etnické, regionální a lokální identity a integrity. In: PARGAČ, Jan. *Kulturní symboly a etnické vědomí*. Vyd. 1. Praha: Etnologický ústav FF UK, 1995, str. 54

¹⁴¹ Tamtéž

¹⁴² HROCH, Miroslav. Národ jako kulturní konstrukt. In: *Lidé města: revue pro antropologii, etnologii a etologii komunikace*. 7, 2005, 3 (17). Praha. str. 7-38

¹⁴³ Tamtéž

slávou a chválou svou, a tím říkáme, čím jsme nebo bychom chtěli být¹⁴⁴. Obřady a slavnosti jsou výrazem jednoty společenství, výrazem národní a kulturní identity.¹⁴⁵

3. METODOLOGIE

3.1. Problematika výzkumu, výzkumné otázky a cíle

Cílem mého výzkumu je získat náhled do festivit u ruské komunity v Karlových Varech. Kromě popisu si kladu určité výzkumné otázky. Jak již vyplývá z dosavadního shrnutí charakteristiky současné ruské menšiny – nejen v Karlových Varech ale celkově v České republice se jeví jako segregovaná¹⁴⁶. Bude mě v první řadě zajímat, zda na poli festivit dochází k nějaké míře integrace. Tu budu zkoumat na základě přítomnosti prvků, které se vyskytují v českých festivitech v popisu slavených festivit u ruských migrantů. Konkrétně ji budu posuzovat na základě výčtu slavených festivit, popisu zvolené nejoblíbenější festivity a povinně dané festivity. Dále mne bude také zajímat vztah ruských migrantů žijících v České republice k festivitám ruským a i českým. Také zda festivity mají nějakou spojitost s deklarací a prožíváním identity Rusů, tedy jestli festivity jako indikátor nám mohou zprostředkovat identitní postoje Rusů v Karlových Varech. Budu si všímat vzájemné korelace mezi vnitřním prožíváním identity a mírou přítomnosti prvků majoritní kultury v popisu slavených festivit u ruských migrantů.

Výsledky mého výzkumu nebudou mít obecnou platnost, jelikož zkoumám jen určitou část ruské menšiny v České republice – ruskou menšinu v Karlových Varech. Tudíž mé výsledky nelze vztáhnout na celkovou ruskou menšinu v České republice. Otázky tedy kladu takto:

Jaký je vztah ruských migrantů k festivitám — ruským i českým?

Dochází na poli festivit k nějaké míře integrace?

Jakou roli hrají festivity v otázce identity

¹⁴⁴TŘEŠTÍK, Dušan. Češi. Jejich národ, stát, dějiny a pravdy v transformaci. Brno: Doplněk, 1999, str. 153

¹⁴⁵FROLEC, Václav. Rituály a slavnosti v procesu modernizace...c.d., str. 19

¹⁴⁶DRBOHLAV, Dušan, Milan LUPTÁK, Eva JÁNSKÁ a Jaroslava BOHUSLAVOVÁ. Ruská komunita v České republice. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: www.cizinci.cz/files/clanky/129/ruska_komunita.pdf

3.2. Strategie výzkumu

Pro můj výzkum se jeví jako nejvhodnější metoda kvalitativní, jelikož chci podat popis o určitém aspektu života ruské menšiny – o festivitech, což bude zahrnovat i pocity a názory účastníků výzkumu. Za pomoci tohoto popisu a zvolené teorie se budu snažit i zodpovědět hlavní výzkumné otázky. Jako optimální přístup se tedy jeví případová studie¹⁴⁷. Tento přístup se zaměřuje na popis a rozbor jednoho nebo více případů. Ke sběru dat jsem zvolila nestandardizovaný rozhovor pomocí návodu (v příloze). Data byla zpracovávána pomocí otevřeného kódování.

3.3. Popis vzorku

Při výběru a oslovování bylo třeba stanovit kritéria pro výběr vzorku. Všechny dotazované osoby se musely deklarovat jako Rusové, pocházet z Ruska a nějakou dobu v České republice žít (min. 3 roky). Šlo mi pokud možno o co největší konkrétnost vzorku. Doba pobytu se ve vzorku pohybovala od 3 let do 28 let. Výzkumu se zúčastnilo 9 lidí – 8 žen a 1 muž. Za účelem anonymity používám fiktivní jména. Věk informátorů se pohybuje mezi 30 a 51 lety. Všichni se narodili a vyrůstali v Rusku a patří k první generaci migrantů. Do České republiky se přestěhovali již v dospělosti. Všichni informátoři kromě jednoho náleží do etapy imigrace po roce 1989.

Tabulka 1. Popis vzorku

Jméno	Věk	Vzdělání	Povolání	Místo původu
Nina	51	vysokoškolské	specialista v cestovní kanceláři	Moskva
Valeryia	30	vysokoškolské	realitní agent	Tolva
Alina	50	vysokoškolské	prodavačka ¹⁴⁸	Petrohrad
Inna	36	vysokoškolské	prodavačka	Moskva
Irina	37	středoškolské	prodavačka	Volgograd
Alexej	35	vysokoškolské	podnikatel	západní Sibiř
Elena	31	vysokoškolské	lektorka jazyků	Moskva
Yuliya	42	vysokoškolské	specialista v cestovní kanceláři	Voronezh
Natalya	35	vysokoškolské	prodavačka	Moskva

¹⁴⁷ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005

¹⁴⁸ Ve všech případech se jedná o obchody zaměřené na ruskou klientelu

3.4. Sběr dat

Sběr trval od dubna 2011 do května 2012. Při hledání informátorů jsem postupovala převážně metodou „sněhové koule“ ale i samotným aktivním kontaktováním osobně. Důležitým gatekeeperem mi byla má matka, která mi díky své výborné znalosti ruského jazyka umožnila snazší vstup do této menšiny. Některé informátory jsem sama oslovila a sama se je osobně pokoušela vyhledávat. Ke kontaktování docházelo nejčastěji v obchodech zaměřených na ruskou klientelu, v blízkosti pravoslavného kostela či v cestovních kancelářích orientovaných na ruskou turistiku v Karlových Varech. Po osobním setkání následoval telefonický hovor a domluvení schůzky. Při některých rozhovorech se mi stávalo, že oslovený informátor neodpovídal mému primárnímu kritériu – nebyl ruské národnosti¹⁴⁹. Při prvním kontaktu a oslovení došlo v pěti případech z 15 k bagatelizaci národní příslušnosti. Ve všech případech se jednalo o Ukrajince. Informátora jsem i přesto vyzpovídala, abych předešla trapné situaci. Data jsem získávala prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru, kdy jsem si připravila seznam otázek či témat, která nebyla striktně stanovena. Tento návod měl zajistit, aby se dostalo na všechna témata, která jsou pro výzkum důležitá, a současně dával dotázanému volnost při uplatnění vlastních perspektiv a zkušeností¹⁵⁰. Rozhovory proběhly v češtině nebo ruštině. Převážná část dotazovaných byla schopna mluvit v češtině. Záleželo však na jejich úrovni češtiny. V některých případech jsem informátory kvůli případné nesrozumitelnosti a nedostatečné kapacitě se vyjadřovat v češtině požádala, aby mluvili rusky.

3.5. Průběh rozhovorů

Pořizování rozhovorů nebylo snadné. Bylo problematické rozhovory uskutečnit. Často jsem se setkávala s nezájmem a odmítáním. Situaci při navazování kontaktů mi někdy ulehčovala moje matka, která mi pomáhala podle svých časových možností. Většinou jsem však musela informátory hledat sama. Někdy při navazování kontaktu došlo k výměně telefonních čísel a předběžnému domluvení schůzky, avšak posléze se informátoři vymlouvali na nedostatek času nebo na nemoc a neustále posouvali čas schůzky. V mnoha případech ke schůzce nedošlo.

¹⁴⁹ Kritéria pro výběr informátorů stanovuji v popisu vzorku

¹⁵⁰ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005

Většina rozhovorů se uskutečnila v kavárně nebo v kanceláři dotazovaného či na jeho pracovišti. Trvaly v rozmezí 45 min až jedné hodiny. Záleželo na časových možnostech dotazovaného. Po celou dobu trvání rozhovoru většinou panovala příjemná atmosféra, kterou jsem se snažila stále zachovávat, aby odpovědi byly co nejspontánnější. Některé informátory jsem vyzpovídala vícekrát, jelikož jsem potřebovala některé informace upřesnit či rozšířit.

3.6. Obsah rozhovoru

Seznam otázek jsem rozdělila na tři tematické okruhy. V první řadě mne zajímaly obecnější informace o informátorovi jako místo původu, věk, občanství či vzdělání. Tyto informace mi zejména posloužily jako kontrolní mechanismus pro to, zda dotyčný odpovídá mým parametrům pro výběr. Ústředním tématem druhé části byl osobní příběh. Třetí okruh se týkal samotných festivit. Zahrnoval výčet slavených festivit a to ruských i českých, preferenci festivity a její podrobný popis. Taktéž i u Vánoc, jako povinně stanovené festivity, abych mohla sledovat podobnosti a rozdíly u jednotlivých informátorů. Zajímalo mě také, zda mají informátoři nějaké povědomí o českých festivitách. Obsah rozhovoru příkládám v příloze.

3.7. Etika výzkumu

Osoba, která se účastní výzkumu, musí být seznámena s průběhem a okolnostmi výzkumu¹⁵¹. Všichni dotázaní byli informováni, že se jedná naprosto o anonymní záležitost a k jakému účelu jimi poskytnuté informace poslouží. Skutečná jména informátorů jsem nahradila smyšlenými. Všechny informátory jsem seznámila s předmětem mého výzkumu, a s tím jak rozhovor bude probíhat. Každého jsem požádala o souhlas s nahráváním rozhovoru na diktafon a seznámila se skutečností, že mohou rozhovor kdykoliv přerušit. Vzhledem k tomu, že kvalitativní výzkum reflektuje subjektivní prožitky, pocity, názory nebo vzpomínky, měl by výzkumník brát v úvahu, že při rozhovorech může dojít k odkrytí citlivých míst¹⁵². V žádném případě nesmí nutit informátora do odpovědí na otázky, které on shledává

¹⁵¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum...c.d., str. 155*

¹⁵² Tamtéž, str. 156

nepříjemnými. V mém výzkumu naštěstí nedocházelo k žádným problémům. Informátorům vyprávění přinášelo spíše pozitivní pocity.

3.8. Analýza dat

Rozhovory jsem přepsala doslovně. Nijak jsem je neupravovala, jsou naprosto identické s tím, co daný informátor řekl. V případě, že mi informátor poskytl rozhovor v ruštině, přepsaný text jsem přeložila do češtiny. Nasbíraná data jsem podrobila segmentaci. Rozdělila jsem je do analytických jednotek. Následně jsem užila otevřeného kódování, abych zjistila pravidelnosti a mohla klasifikovat jednotlivé části. K datům jsem však přistupovala více holisticky, abych našla souvislosti mezi jednotlivými segmenty. Holistický přístup spočívá v tom, že se spíše zaměřuje v posuzování dat jako celku oproti analytickému, který se spíše pozastavuje nad jednotlivými částmi¹⁵³. Data mě nakonec vedla k vytvoření pěti modelů podle sledovaných podobností, které by mohly mít vliv na výsledný obraz festivit. K vzájemnému porovnávání dat mi pomohla už předem připravená struktura rozhovoru při popisu jednotlivých festivit vysvětlena níže.

3.9. Popis festivit

U každého z těchto modelů budu na základě určitých kategorií zkoumat dvě festivity. Jednu z nich jsem stanovila s ohledem na význam, který jí informátor přisuzuje. Druhou z nich jsou povinně Vánoce. Popíšu je tedy na základě těchto kategorií:

- a) příprava na festivity
- b) jídlo
- c) průběh festivity
- d) prostředí
- e) kdo se jí účastní
- f) rekvizity, kostýmy
- g) význam a hodnoty

¹⁵³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum...c.d.*, str. 226

4. FESTIVITY RUSŮ V KARLOVÝCH VARECH

4.1. Výčet nejčastěji slavených festivit

Podle tabulky 2 se jeví, že nejčastěji slavenými ruskými festivitami u ruských migrantů v Karlových Varech je *Novyj god*, Rožděstvo, MDŽ, Den vítězství a Pasha. V případě českých festivit mne v první řadě zajímalo, zda je informátoři vůbec znají, a které konkrétně budou zmiňovat, v druhé řadě pak i to, které české festivity slaví. Jako české festivity, které znají, informátoři uváděli nejčastěji Vánoce, Velikonoce, sv. Mikuláše, Tři krále, 1. máj a s ním spojené pálení čarodějnic. Někteří z nich však slaví české Vánoce a Velikonoce.

Tabulka 2. Výčet nejčastěji slavených ruských festivit.¹⁵⁴

Festivita	Slaví z 9 informátorů
31. 12. – Silvestr <i>Novyj god</i>	6
6. 1. – pravoslavné Vánoce <i>Rožděstvo</i>	4
23. 2. – Den obránců vlasti (svátek mužů) <i>Den Zaščitnika otčestvov</i>	3
8. 3. – Mezinárodní den žen	4
1. 5. – Svátek jara a práce <i>Den truda</i>	3
9. 5. – Den vítězství <i>Den pobědy</i>	4
12. 6. – Den Ruska	2
pravoslavné Velikonoce <i>Pasha</i>	5

Tabulka 3. Výčet nejčastěji zmiňovaných českých festivit

Festivita	Zmiňovalo z 9 informátorů
5. - 6. 12 – sv. Mikuláš	1
24., 25., 26. 12 – české Vánoce	9
Velikonoce	9
6.1. – Tři králové	1
30. 4., 1. 5. – Pálení čarodějnic a 1. máj	2

¹⁵⁴ Popis těchto festivit přikládám v příloze 2.

Tabulka 4. Výčet nejčastěji slavených festivit

Festivita	Slaví z 9 informátorů
24., 25., 26. 12. – české Vánoce	3
Velikonoce	3

5.1. Migrační příběh a jeho modely

To jaké festivity ruší migranti slaví, významně koresponduje s konkrétním migračním příběhem daného informátora. Nasbíraný vzorek jsem rozdělila na pět modelů podle nejčastěji se vyskytujících podobností v mém vzorku, které by mohly mít na výsledný obraz slavených festivit vliv. Připouštím i možné odchýlené submodely. Modely jsem ustanovila na základě těchto kategorií:

- a) Velikost rodiny, která sem s určitým informátorem imigrovala
- b) Kontakt s majoritou
- c) Kontakt s příslušníky ruské národnostní menšiny
- d) Příslušník majority v rodině
- e) Děti, které jsou v kontaktu s majoritou
- f) Kontakt s místem původu

5.1.2. Model kulturně uzavřený

Pan Alexej (35 let, vzdělání: vysokoškolské, podnikatel)

V České republice žije již 15 let. Má zde své příbuzné, kteří do České republiky emigrovali už před ním. Po ukončení studií přijel za rodinou. Všichni členové jeho rodiny jsou Rusové. Je ženatý s ženou ruské národnosti. Má dvě děti, které se narodily v České republice, a které ještě nedosáhly školního věku. Jeho přátelé jsou také Rusové. Do Ruska se ani on sám, ani jeho rodina vrátit nehodlají.

Paní Valeryia (27 let, vzdělání: vysokoškolské, realitní agent)

Paní Valeryia do České republiky přijela se svou rodinou. Má zde rodiče a sestry. Žije zde 3 roky. Je vdaná za muže ruské národnosti, se kterým do České republiky imigrovala. Má jedno dítě v kojeneckém věku. Její přátelé jsou též Rusové. Čechy považuje jen za známé. Do Ruska se s rodinou nemají v plánu vrátit.

V tomto případě informátoři imigrovali do České republiky s větším počtem členů své rodiny, nebo se přistěhovali za nimi. Jako v případě pana Alexeje: „*Já jsem tu měl příbuzný a po dokončení školy jsem se za nimi přistěhoval. Mám tady rodiče a sourozence*“ (pan Alexej). Kdežto paní Valeryia se do České republiky přestěhovala rovnou s celou rodinou: „*Mám tu rodiče i sestry*“ (paní Valeryia). V obou případech je partner informátora Rus/ka. Žádný z příslušníků jejich rodiny není Čech¹⁵⁵. Jejich kontakt s místní majoritou je omezený. Přátelé například jednoho s informátorů – pana Alexeje jsou všichni Rusové. Jako příčinu izolace uvádí, že si dosud nezvykl na českou mentalitu: „*...je to různá mentalita, různé zvyky, různé pohledy na život*“ (pan Alexej). U paní Valeryie převládají také Rusové. Pro tuto skupinu je zejména charakteristické to, že jejich kontakt s majoritou je minimální a informátoři zde žijí s početnější rodinou z ruské strany.

5.1.2.1. Submodel kulturně uzavřený

Paní Inna (36 let, vzdělání vysokoškolské, prodavačka)

Žije zde 15 let. Přijela do České republiky za matkou, která tu byla před ní. Emigrovala i s mužem ruské národnosti. Je vdaná. Má jedno dítě předškolního věku. Stýká se s přáteli převážně ruské národnosti. Do Ruska jezdí často navštěvovat svou rodinu. V České republice chce zůstat natrvalo.

Paní Natalya (35 let, vzdělání vysokoškolské, prodavačka)

V České republice žije 5 let. Je vdaná, má dvě děti školního věku, které se narodily v Rusku. Její muž je Rus. Přátelí se převážně s Rusy. Rodinu má v Rusku, a udržuje s ní kontakt. Do budoucna paní Natalya plánuje zůstat v České republice.

¹⁵⁵ není České národnosti

Do tohoto modelu částečně zapadá případ, kdy informátor má životního partnera Rusa/ku, žije tu však s nižším počtem členů své rodiny z místa původu. Paní Inna přijela do ČR za maminkou, která zde již pobývala předtím, i se svým manželem a dcerou. Paní Natalya se do České republiky přestěhovala i s manželem – Rusem. Žije zde jen s ním a dětmi. Obě uvádí, že mezi jejich přáteli převažují podstatnou měrou Rusové. Z jejich životního příběhu je zřejmé, že se pohybují v prostředí, kde se setkávají ve výrazné míře s Rusy. Jejich děti však navštěvují české školy. Eriksen uvádí, že děti migrantů „*mají tendenci se s hodnotami majoritní společnosti identifikovat více než jejich rodiče*“¹⁵⁶ – tato okolnost tedy může ještě výrazně změnit výsledný obraz festivit u zmíněného migračního příběhu.

5.1.3. Model neetablovaného jedince

Paní Ekaterina (31 let, vzdělání vysokoškolské, lektorka jazyků)

Žije v České republice 5 let. Emigrovala sama a to ze zdravotních důvodů. Rodinu má v Rusku. Občas jí její rodiče navštěvují v České republice. Její partner je české národnosti. Její přátelé jsou Rusové i Češi. Zda se usadí natrvalo v České republice, neví jistě.

Do tohoto modelu bychom mohli zařadit mladé lidi, kteří jsou svobodní a budoucnost nechávají otevřenou. Nejsou pevně rozhodnuti o svých plánech. Mají zde kupříkladu partnera české národnosti, žijí v české republice, pracují zde a stýkají se s majoritou. Jedná se však o mladé lidi, kteří ještě nejsou usazeni a nemají vlastní rodiny. Mohou se nacházet ve fázi života, kdy mohou cítit, že ještě nedovršili dospělosti v plném významu, jelikož nedosáhli některých významných předělů, které jsou s ní spojené (opuštění domova, dokončení školy, finanční nezávislost na rodičích, manželství a rodičovství¹⁵⁷). Mladí lidé se mohou intenzivně zamýšlet nad svou identitou, nad tím kdo jsou a kým by chtěli být a směřováním za určitými cíli v životě apod¹⁵⁸.

¹⁵⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus ...c.d.*, str. 223

¹⁵⁷ SETTERSTEN, Richard. *Becoming Adult: Meanings and Markers for Young Americans in Coming of Age in America*. In: WATERS, Mary C. *Coming of age in America: the transition to adulthood in the twenty-first century*. Berkeley: University of California Press, 2011, str. 172. Tyto známky dospělosti jsou mnoha mladými lidmi respektovány, avšak dosažení dospělosti je podle výzkumu mnohem komplexnější proces.

¹⁵⁸ Tamtéž, str. 190

Paní Ekatěrina přijela do České republiky kvůli lepším zdravotním podmínkám a Česká republika, konkrétně Karlovy Vary, se jí zdály svým způsobem atraktivní. Je zde sama bez rodiny, se kterou však udržuje kontakt. Je svobodná a bezdětná. Nevylučuje možnost, že se do Ruska vrátí. V tomto případě je také její partner prostředníkem, který jí otevírá dveře k poznání české kultury. Většina jejích přátel jsou Rusové a díky partnerovi má i české přátele.

5.1.4. Model smíšené rodiny

Paní Irina (37 let, vzdělání středoškolské, prodavačka v klenotnictví)

V Karlových Varech žije 9 let. Poté, co se paní Irina rozvedla, přijela do České republiky za matkou i se svou dcerou. Její matka je zde provdaná za muže české národnosti a má zde i své sourozence, kteří všichni žijí v Plzni. Její přátelé jsou Rusové i Češi. V České republice se chce usadit natrvalo.

Jedná se o ruské migranty, kteří tu žijí v rámci ruské rodiny, ale přijali do ní Čechy. Paní Irina zde má kupříkladu nevlastního otce, který žije s její vlastní matkou, která sem emigrovala před ní i s jejími sourozenci. Ostatní členy rodiny má v Rusku, a je s nimi v kontaktu. Po rozvodu se paní Irina rozhodla i se svou dcerou následovat svou matku do České republiky. Svého otčima paní Irina přijala jako vlastního, o čemž svědčí její tendence nazývat ho „tátou“. Otčím má funkci hlavního zprostředkovatele kontaktu paní Irině s kulturou majority. Mimo to má paní Irina i přátele české národnosti. Vzájemný poměr mezi přáteli ruské a české národnosti hodnotí též „půl napůl“.

5.1.5. Model smíšeného manželství

Paní Lydiya (51 let, vzdělání: vysokoškolské, specialista v cestovní kanceláři)

Žije v ČR 15 let. Do České republiky neemigrovala cíleně, ale dle jejích slov to byla spíše náhoda. Poté co se seznámila se svým mužem, se rozhodla zůstat. Byla vdaná za muže české národnosti, nyní je rozvedená. Má jednu dceru, která se však narodila v Rusku. Dcera ve 22 letech emigrovala do Ruska (podle výpovědi informátorky si nemohla zvyknout na mentalitu

Čechů). Do Ruska paní Lydiya jezdí celkem často a to jak z důvodů rodinných (kvůli dceři) tak i pracovních. Informátorka se stýká s Rusy i Čechy. V České republice chce zůstat natrvalo.

Paní Alina (57 let, vzdělání vysokoškolské, prodavačka)

V České republice je již 28 let. K imigraci ji sem vedl sňatek s Čechem. Z tohoto manželství má dvě děti, již dospělé. Jako své přátele považuje Čechy i Rusy. S rodinou, kterou má v Rusku, udržuje kontakt přes internet. Návrat do Ruska pro ni nepřipadá v úvahu.

Do této kategorie spadají informátoři, kteří v České republice vstoupili do sňatku s partnerem české národnosti, který jim tak otevírá dveře k osvojování české kultury. V České republice jsou již delší dobu (v průměru 20 let). Svě příbuzné z Ruska zde nemají, ale aspoň minimální kontakt s nimi udržují. Žijí zde bez ruské rodiny. Setkávají se prakticky jen s rodinou svého manžela/ky, případně zde vychovávají nebo vychovali děti, které chodily do českých škol. Paní Alina se se svým manželem seznámila na dovolené v jednom ruském městě: „*Poznali jsme se v Rusku, u moře, ve městě Soče, v roce 1980. On byl na dovolené s rodičema. No já taky byla s kamarádkou na dovolené a tam seznámilis...tri roky trvalo, než nám povolili*¹⁵⁹ ...*až já magla vdat' sa*“ (paní Alina). Paní Lydiya poznala svého bývalého muže v České republice, s čímž nepočítala, a tak tu nakonec zůstala¹⁶⁰. Nebylo to plánované. Jejich přátele jsou české i ruské národnosti. U paní Lydiye převažují přátele české národnosti: „*Převažují české národnosti a mám spoustu opravdu těch opravdových, které mám moc ráda, opravdu moc ráda a je jich víc než Rusů. To je fakt*“ (paní Lidiya). Paní Alina uvádí, že s přáteli to má „půl napůl“.

5.1.6. Model asimilovaný

Paní Yuliya (42 let, vzdělání vysokoškolské, pracuje v cestovní kanceláři)

V České republice žije 12 let. Přestěhovala se s dcerou po rozvodu se svým manželem, s kterým žila chvíli na Ukrajině. Důvodem pro imigraci byla jistá atraktivita České republiky. Žádné příbuzné zde nemá. V Rusku jí zůstali už jen sourozenci, s kterými udržuje kontakt přes

¹⁵⁹ Paní Alina musela počkat, až jí bude povoleno od SSSR vzít si českého občana.

¹⁶⁰ Paní Lydiyaje již rozvedená

internet. Rodiče už nemá. Její přátelé jsou převážně Češi. Jak již bylo řečeno, do Ruska se už vrátit nechce.

Zde se jedná o matku a dítě, které žijí v České republice, samy bez zázemí ruské rodiny. Jako v případě paní Yulie, která se v Rusku rozvedla a přestěhovala se se svou dcerou do České republiky. V Rusku má ještě nějaké příbuzné, se kterými je v kontaktu jen přes internet. Její dcera občas jezdí na návštěvu ke svému otci a prarodičům. Paní Yuliya rodiče již nemá. Informátorka se se svou dcerou už v samotném procesu migrace rozhodly, že do Ruska se již vrátit nechtějí:

„To hned jak jsme se stěhovaly tak, jak se říká, všechny mosty jsou za sebou spáleny, takže se zpátky nevrátíme a už jsme tady. Trvalý pobyt máme“ (paní Yuliya).

Přátelé paní Yulie byli v počátcích jejího pobytu v České republice Rusové. Nyní jsou to spíše Češi. Paní Yuliya konstatuje, že se již cítí „počeštěná“. Typické pro tento model je kladný přístup k osvojování si kultury majority.

4.3. Festivity u jednotlivých migračních příběhů

4.3.1. Festivity u kulturně uzavřeného modelu a jeho submodelu

U tohoto modelu se objevují tyto festivity:

24., 25., 26. 12. – české Vánoce

31. 12. – Silvestr (*Novyj god*)

6. –7. 1. – pravoslavné Vánoce (*Rožděstvo*)

23. 2. – Den mužů (*Den zaščitnika otčestvov*)

8. 3. – Mezinárodní den žen

Ruské pravoslavné Velikonoce (*Pasha*)¹⁶¹

1. 5. – Svátek jara a práce (*Den truda*)

¹⁶¹ Datum oslavy festivity se vypočítává podle juliánského kalendáře.

9. 5. – Den vítězství (*Den pabědy*)

12. 6. – Den Ruska

U tohoto modelu mají informátoři tendenci slavit širší spektrum ruských festivit pokud možno v co v nejméně změněné formě, stejně jako v jejich zemi původu. Zachovávají jak festivity religiózní tak i ty, které se vyloženě vážou na stát a oslavu významných národních událostí, ač jim u některých festivit prostředí neumožňuje naprosto dodržet stejný způsob oslavy jako v zemi původu jako je Den truda, Den pabědy, Den Ruska. Informátoři si je nejčastěji připomenou takovým způsobem, že doma prostřednictvím televizním přenosu sledují různé průvody a přehlídky, které se většinou v tyto dny festivit v Rusku pořádají. Také mohou zajít do nějaké restaurace nebo kavárny a na Den vítězství si informátoři většinou pouštějí filmy o válce, aby uctili památku svých rodičů a prarodičů. V oslavě festivit jako je Den mužů a Den žen informátoři nemají žádné překážky. Uvádějí, že je slaví stejně jako v zemi původu. V Den žen popřejí muži všem ženám a obdarovávají je většinou květinami. V Den mužů naopak muži dostávají od žen nějaké drobné dárky. Na pravoslavné Velikonoce někteří informátoři uváděli, že zajdou do kostela, kde posvětit pashy¹⁶² a kuliče¹⁶³. Doma mimo to barví vajíčka a chodí ven na procházky. Někteří kvůli pracovnímu vytížení příliš Velikonoce neslaví.

Při otázce, kterou festivity mají informátoři z tohoto modelu migračního příběhu nejradši, se všichni informátoři shodli na Novém godu (Silvestru).

4.3.1.1. Vybraná festivity u kulturně uzavřeného modelu a jeho submodelu – *Novyj god*

Informátoři uvádějí, že příprava na tuto festivity obnáší zejména nákup potravin na silvestrovský stůl. Pan Alexej mi sdělil, že na některá jídla je potřeba zvláštních surovin, takže je potřeba včas začít s obstaráváním potravin na přípravu specifických jídel (kaviár, červený losos nebo nakládané slané sledě). Většina potravin je běžně dostupná v českých obchodech. Samotná příprava jídla většinou začíná tři dny až jeden den předem. Někteří informátoři mají problém sladit přípravu s prací, a tak pro ně může znamenat velký shon a stres. Na přípravě festivity se podílejí ženy jako správné „chozajky“. Muži se většinou do příprav nezapojují:

¹⁶² obdoba českého mazance

¹⁶³ tvarohový pokrm ve tvaru pyramidy

„Bluda gatovit chozajka doma. Maja mama. Já pamagaju ji. I vsi sestry pamagajut. Vso gatovit ženštiny. Mužštiny u nás něgatoviť. (Všechno u nás připravuje hospodyňka domu. Moje máma. Já pomáhám. Také všechny sestry pomáhají. Všechno připravují ženy. Muži to u nás nedělají)(paní Valeryia).

Všichni informátoři se shodli na skutečnosti, že tato festivity je spojena s přípravou velkého množství různého jídla. O čemž svědčí výčet různých pokrmů u pana Alexeje:

„No tak chlebičky. Chlebičky s lososem, chlebičky s kaviárem nebo s nějakou červenou, lososovou rybou, saláty z červené řepy, saláty: tzv. Sled' pod kožichem, nějaký ten francouzský, zimní salát, Olivia...a teplá jídla jsou různá“(pan Alexej).

Paní Natalya umocňuje význam štědré novoroční tabule, když se pozastavuje nad tím, jak tady v České republice je toho na stole málo. Pan Alexej se k tomuto také vyjadřuje a zároveň podivuje. Z jeho gest je zřejmé, že mu to přijde vtipné. Paní Natalya dále vysvětluje souvislost mezi množstvím jídla při této festivitě a podmínkami v tehdejší Sovětském svazu:

„No eto eš'ťo ze Sovětskavo sajuzo ostalas, patamužto kak žili plocha, kak produktov byla mala, tak kakda byl Novyj god, chatěli što by byl prazdnik i paetomu vystavľali vso, što magli, na stol““. („No, to ještě zůstalo ze Sovětského svazu, jak lidé žili chudě. Jak bylo všeho málo, tak na Nový rok si chtěli dopřát a na stůl dali vše, co mohli“)(paní Natalya).

Nejcharakterističtější jídlem, které podle informátorů nesmí chybět na žádném silvestrovském stole, je salát Olivia, který informátoři, Inna a Valeryia, přirovnávají pro naši představu k českému bramborovému salátu:

„My máme, jako vy máte bramborový salát, tak my máme podobný. A to je hlavní jídlo na Silvestra u nás. Olivia, to je vždycky“(paní Inna).

„U nás salát Olivia. Etot pachozí na váš bramborový salát, katoryj zděs“. (*„U nás se dělá salát Olivia. Je podobný vašemu bramborovému salátu“*)(paní Valeryia).

Tyto jevy (přirovnávání a hodnocení slavnostního menu) tak svědčí o jisté obeznámenosti kulturních zvyků majority. Někteří informátoři v tomto modelu se tak nacházejí v první fázi akulturace (vzájemné poznávání, klady a zápory střetnutých kultur).

Na novoročním stole se vyskytují některá tradiční jídla, jako je zmíněný salát Olivia¹⁶⁴, Sled' pod kožichem¹⁶⁵ či Choloděc¹⁶⁶, ale většina jídel je připravována podle uvážení a preferencí dané rodiny. Většinou ženy připravují vedle těchto tradičních jídel různá zapečená masa (králík, kuře nebo husa) a jako přílohu brambory. Každá žena se snaží vymyslet pokaždé něco nového a najít nějaké nové recepty na saláty, aby novoroční tabuli něčím zpestřila. Na stole vedle jídla nesmí chybět nápoje. Kromě vína a šampaňského se na stole u některých informátorů objevuje i tvrdý alkohol (vodka, koňak apod.), který konzumují především muži.

Celkově informátoři nepřikládají nějak obzvláště velký důraz na rekvizity. Na tuto otázku většinou odpovídají, že žádné rekvizity nemají. Jen konstatují, že na Novyj god nesmí chybět stromeček – jolka:

„Jolka, ta vsigda“. (*Stromeček je vždycky“*)(paní Natalya).

Informátoři zpravidla popisují jen stůl. Festivita se odehrává v nějakém pokoji, pokud možno co největším, kde se uprostřed nachází velký nazdobený stůl. Ten je jakýmsi hlavním dějištěm celé festivity:

„Eta balšaja gostina, balšaja komnata, balšij dlinyj stol'. U nás v simje 10 čolověk . Eto budět 10 stol'ev . Eto balšoj polučaet sa balšoj stol“. (*„Je to velká hostina, velký pokoj, velký dlouhý stůl. U nás v rodině je 10 lidí. Takže je třeba 10 stolů. Takže je to opravdu velký stůl“*)(paní Valeryia).

¹⁶⁴Podobný českému bramborovému salátu. Přidává se do něho však ještě maso (např.: kus hovězího masa bez kosti nebo kuřecího filé).

¹⁶⁵Salát z červené řepy, brambor, mrkve a uzených sledů

¹⁶⁶Huspenina s hovězím masem

Novoroční stůl není jen záležitostí vyloženě gurmánskou, ale také estetickou. Paní Valeryia dále líčí, jak jejich stůl vypadá krásně, jak vše je řádně naaranžované:

„My vsigda fotografirujem ,patamužto to eta kartina v galavě, poserdinii stola , posli glavnaje bluda eto obrna utka ili gusa, kurica,da,zapičonaja s čem to tam.Vso s kartoškami . Pa oběem stranam saláty, krasivo stajat fužery,tarilky, pribory, vilky....Eto krasivo uloženo i my sa fatagrafirujem u stala, patamužto eto krasivyje. Eta taka kartina. („My vždycky na začátku fotíme ten stůl, protože ten stůl vypadá jako obraz. Uprostřed toho stolu vždycky stojí velikánská husa nebo kuře zapečené s něčím. Všechno s brambory. Na obou stranách jsou saláty a svátečně připravené skleničky, talíře, příbory, vidličky...všechno krásně nazdobeno a my se u toho fotíme, protože je to krásné. Prostě nádherná podívaná“)(paní Valeryia).

Všichni se večer shromažďují u tohoto stolu, na kterém je připravená široká slavnostní tabule. Jsou svátečně oblečeni. Zvykem je obléknout si na sebe něco nového. U stolu se většinou probírá, jaký byl předchozí rok. Co bylo špatného a co dobrého, nebo se informátoři dívají na silvestrovský program v ruské televizi. S odbitím dvanácté hodiny se pojí tradiční ruský zvyk, o kterém vypráví paní Inna:

„Ve dvanáct hodin ,želanie zagadovajem‘. Pišeme, jako co bychom chtěli, tak pišeme na papír, pak pálíme a dáváme do sklenice šampaňského a pak musíme vypít“ (paní Inna).

Tento zvyk má podle informátorky člověku zajistit, aby se jeho přání v budoucím roce splnilo. Pan Alexej vypráví o zvyku v Rusku, kdy se po 1. lednu dětem objednává děda Mráz a Sněhurka:

„Jak tady chodí Mikuláš a čert, tak tam na Silvestra chodí děda Mráz a Sněhurka. Dítě řekne básničku a dostane dárek, ale není to tradice, že vždycky dostane od rodičů dárek“ (pan Alexej).

Od té doby, co je jeho rodina v České republice, však tento zvyk nedodržují. Děti jen dostanou dárek, což také není u nich pravidlem. Některé ruské rodiny tak nemusí dodržovat tento zvyk dávání dárku.

Vzhledem k tomu, že všichni informátoři sledují ruské kanály, po přípitku sledují i novoroční projev ruského prezidenta a po té případně sledují novoroční program nebo si mohou zatancovat či jít ven na procházku. Paní Valeriyi se nevybavily žádné zvyky, vysvětlila jen, že si mohou zahrát nějaké hry, kdy například hádají, co ten druhý znázorňuje (Pantomima).

Tato festivita má výrazný rodinný charakter. Všichni informátoři slaví tento svátek doma – v kruhu primární rodiny a širších příbuzenských vazeb. Rodina je v tento čas pro informátory velmi důležitá, což dokazuje výpověď paní Valeryie, která vyprávěla, jak minulý *Novyj god* nemohla oslavit s rodinou a setkala se s pár přáteli v restauraci, což bylo pro ni dost neobvyklé:

„Etot troška neordinarnyj Novyj god, patamužto já spravuju se simjoj a vy etot Novyj god s družiami.“ („To byl trošku takový neobvyklý Novyj rok pro mě, protože ho vždycky slavím s rodinou, kdežto vy s přáteli“)(paní Valeryia).

Pan Alexej má na celé festivité nejradši veselí a bohatou silvestrovskou tabuli. Rád se dívá na ruský televizní silvestrovský program. Dříve se prý díval i na české, ale ty ho prý zklamaly:

„Tady je to poslední dobou chudší a chudší každý rok“ (pan Alexej).

Pan Alexej vedle tohoto vnímá svátky především jako „volný čas“. Tedy čas, kdy si může zejména odpočinout. O čemž svědčí jeho neochota popisovat svátek a konstatování:

„To nedokážu takhle popsat. Jo? Vím, že bude svátek. Vím, že bude volno... takže si člověk může... nemusí chodit do práce. Může se projít s dětmi. Pak si může sednout, sníst něco dobrého a dát sklenku šampaňského...“ (pan Alexej).

Všichni informátoři uváděli, že festivitu v podstatě slaví stejně jako v zemi původu, ale u všech informátorů kromě pana Alexeje, byl vyjádřen určitý stesk po domově, atmosféře,

kteřou zažívali v jejich zemi původu, která se jim zdá lepší, a také po lidech se kterými by ji mohli sdílet, a které museli opustit. Takové pocity zejména vyjadřují paní Natalya a paní Inna:

„Chybí moc, protože slaví tam svátky o mnoho líp. No, nevím proč, asi kvůli tej atmosféře. Prostě ty lidi, který taky tak slaví, protože když slaviš sám, tak tě nepochopí okolí, ale tam všichni jsou v jedním tim...doma to je všechno doma“ (paní Inna).

„U nás mnoga sněgu je tam. Očiň mnoga. A dělajut tam u nás ledovyje garadky takový. Krasivo očiň. Eto ukrašajet sa vo všech garadach. A zděs prostě sněga nět takovo.(„U nás je hodně sněhu. Strašně hodně. A dělají se u nás taková ledová městečka. Je to krásný. Dělá se to ve všech městech. A tady prostě takový sníh není)(paní Natalya).

Také paní Valeriyi chybí lidé, se kterými tuto festivity slavila v Rusku.

Na otázku, proč informátor festivity slaví takovýmto způsobem, byly odpovědi různé, ale souvisely většinou s pocitem příslušnosti k národu. Pan Alexej odpověděl:

„Takhle to slaví celé Rusko“.

Paní Inna:

„Protože naše nacionálnost je ruská“.

Paní Valeryia slaví ruské festivity, protože je na to zvyklá. Paní Natalya je toho názoru, že každý národ to slaví po svém. Nechtěla by své rodině narušovat tradice. V případě, že by měla manžela Čecha, tak by se přizpůsobila, ale protože je její rodina ruská, tak to slaví ruským způsobem. Tyto výpovědi jsou též v souladu s tvrzením všech informátorů z této skupiny, že se cítí být Rusy – projevovali tedy separovanou identitu.

4.3.1.2. *Vánoce u kulturně uzavřeného modelu a jeho submodelu*

Informátoři u tohoto modelu spojují zpravidla pojem Vánoce s pravoslavným svátkem Rožděstvo, které je vnímané především jako svátek církevní. A tak záleží na tom, zda je člověk věřící. Pokud ano, vysvětluje pan Alexej, v tom případě, pokud chce, jde do kostela. Jelikož on sám není věřící, festivitu neslaví, jen si ji připomene způsobem, že jeho babička něco uvaří.

„Babička přijde a udělá něco dobrého, a tím si to jen připomeneme. To je všechno. Žádné dárky. Je to jen čistě církevní svátek a ten, kdo ho dodržuje, tak půst a mši v kostelu“ (pan Alexej).

Podobný postoj má i paní Valeryia, která uvádí, že se v ten den může jít do kostela na mši, ale jinak je to obyčejný den. Není to jako na Silvestra a v podstatě tento svátek neslaví.

Paní Inna také tvrdí, že jejich ruské Vánoce moc neslaví. Dříve v Rusku chodila v noci na mši a předtím držela půst. Ale teď to kvůli zaměstnání příliš s rodinou nedodržují. Vnímá rozdíl v pojetí Vánoc u Rusů a u Čechů:

„Jako Češi hlavně ty Vánoce a u Rusů ten Silvestr se jako víc slaví“ (paní Inna).

U této informátorky je však situace trochu jiná. Paní Inna musela přijmout i český způsob oslavy Vánoc a to z jediného důvodu – přeje si to její dcera.

„Vánoce slavím jako Čechy, protože mám dceru. Ona chodí do školky. A ona si to představuje nějak jinak, protože u nás jsou Vánoce 7. 1., tak Vánoce slavíme jako Češi. Rybu, kapra a bramborový salát. No, protože kvůli dceři. Ona to ráda...“ (paní Inna).

Ve výpovědi je patrné, že paní Inna se sama příliš s českými festiviti neidentifikuje, ale dělá to pro svou dceru – ta je jediným důvodem. V těchto případech tak může docházet

k akulturačním trhlinám¹⁶⁷. V podobné situaci se nachází i paní Natalya. Ta také slaví české Vánoce kvůli svým dětem, které navštěvují českou školu a vidí to u svých vrstevníků:

„No, da. Děti chaťat tože prazdnik, kak u ribjat v škol'e. Tože chaťat. Tak paetomu“ („No, ano. Děti chtějí také slavit tento svátek, stejně jako děti ve škole. Také chtějí. Tak proto“)(paní Natalya).

Paní Natalya však vysvětluje, že se u nich jedná jen o menší oslavu. Nepřikládá tomu velký význam. Oproti paní Inně je se způsobem oslavy českých Vánoc obeznámena méně, o čemž svědčí kupříkladu neznalost českých vánočních tradičních jídel. Paní Natalya pouze konstatuje, že na den této festivity ozdobí stromeček, navečeří se a rozdají si dárky. Jídlo je různé.

4.3.2. Festivity u modelu neetablovaného jedince

Festivity u tohoto modelu:

24., 25., 26. 12. – české Vánoce

31. 12. – Silvestr (*Novyj god*)

6. – 7. 1. – pravoslavné Vánoce (*Rožděstvo*)

9. 5. – Den vítězství (*Den Pobědy*)

Nejoblíbenější festivitou paní Ekatěriny je bez pochyby *Novyj god*. Má ráda domácí útulné festivity. Ty, které se slaví za účasti velkého počtu lidí, nepreferuje (většinou festivity, které se vážou k oslavě významných národních událostí a státu). Slaví pouze Den vítězství tím, že se dívá na válečné filmy a vzpomíná na své prarodiče. Není věřící, proto nepovažuje za důležité slavit církevní svátky jako je *Rožděstvo* nebo *Pasha*. Někdy je slaví, a to maximálně tím způsobem, že něco dobrého uvaří a pozve přátele na návštěvu. Vzhledem k tomu, že má paní Ekatěrina partnera české národnosti, je prostřednictvím něho přizvána k seznámení se

¹⁶⁷JÁNSKÁ, Eva, Alena PRŮŠVICOVÁ a Zdeněk ČERMÁK. Možnosti výzkumu integrace dětí Vietnamců: příklad základní školy Kunratice. [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: geography.cz/sbornik/wp.../g11-4-6janska_prusvicova_cermak.pdf

s kulturou majority a především díky partnerovi k oslavě českých Vánoc, které zmíním později.

4.3.2.1. Popis vybrané festivity u modelu neetablovaného jedince – Novyj god

Paní Ekatěrina popisuje, jak tuto festivity slavila dříve v Rusku. Vypráví, jak hodně se musí uvařit jídla a pozvat hodně lidí, protože se říká jak na Nový rok, tak po celý rok. Jako první vždycky začíná salátem Olivia. Další jídla jsou různá. Vyjmenovává zapečená masa, klobásy, sýry, Sled' pod kožichem, Chaladec a různé druhy salátů. Vše většinou připravuje se svou matkou. Během přípravy má ve zvyku sledovat Mrazíka a film jménem Ironie sudby.

„Během posledních třiceti let ve stejnou dobu ukazují jeden film třeba tady jako děda Mrazík ty tradice ukázaly každý rok. U nás Marozka a v Čechách Mrazík. U nás je to stejně a ještě takový milostný příběh jmenujete se to Ironie sudby a ukazují to každý rok. To je tradice“ (paní Ekatěrina).

Připravuje se široká slavnostní tabule. Podotýká, že na stole musí být hodně jídla:

„Tak aby to vypadalo na spadnutí stolu. No ano, musíte hodně krmit, aby viděli, že jste dobrá hospodyňka“ (paní Ekatěrina).

Má ráda zvyk, kdy všichni musí postupně brát do ruky hrnečky neboli „bakaly“ a říct nějakou řeč – „tost“. Většinou se říká, co se dělo v tom minulém roce a co bylo špatného. Deset minut před novým rokem všichni sledují projev prezidenta a pak si všichni přejí něco dobrého. Dále paní Ekatěrina vypráví, že těsně před odbitím dvanácté hodiny dělají v rychlosti zvyk, který byl už zmíněný:

„Protože u nás večer ukazují ty nejlepší hodiny, a který se nachází na věži v kremlu. To jsou opravdu takové, možná jste je někdy viděla. Poslední minutu budou zvonit... 12 krát budou zvonit a ukazují šipku, jak ona ide, takže za tu minutu musíte stihnout takový rituál a šampaňské otevíráte a pak dáváte do kelímečku. Už to musí být předem připravené a pak mají lístečky, tenký papír a tužka musí u vás ležet, abyste všechno stihla, jakmile začnou bít, tak to přání“

napišete a pak bud' to hodíte do šampaňského a vypijete nebo to ještě zapálíte a ten popel tam dáte“ (paní Ekatěrina).

Jakmile to vše proběhne, pak všichni začínají pít a vítají nový rok tím, že každý si musí stoupnout a udělat nějaký projev, říct například nějaká přání. Tady, v České republice, oslava probíhá trochu tišším způsobem. Důvodem je, že tu paní Ekatěrina nemá takovou společnost jako u ní doma v zemi původu, ale festivity se snaží slavit stejně jako v Rusku.

Doma v Rusku ji slaví s celou rodinou. Tady jen se třemi nebo čtyřmi ruskými přáteli a svým partnerem. Společnost v Rusku jí chybí. Někdy za ní jezdí rodina do Čech, podle možností. Ona však většinou zůstává zde v České republice.

Paní Ekatěrina žádné rekvizity nepoužívá. Tvrdí, že v tomto směru mají Češi více fantazie než Rusové.

„Jak tady umějí zdobit ty slavnostní stoly, jaký mají ubrusy a různé svíčky a ještě květiny. To my určitě nemáme, ne, ne, já si myslím, že tady by se ruský měli naučit něčemu lepšímu, protože jak tady koukám, jak to dělají Češi, se mě strašně líbí“ (paní Ekatěrina).

Dále projevuje přání, že by se také chtěla naučit takto krásně zdobit stoly a balit dárky. Poznává, že v Rusku se to moc nedělá, že to zde viděla poprvé.

Paní Ekatěrina má této festivitě nejradši psaní přání a šampaňské:

„Psaní toho přání. To vždycky přemýšlím a mám ráda šampaňské (paní Ekatěrina).“

Na otázku, proč tuto festivity slaví, mi paní Ekatěrina nedokázala odpovědět. Silvestr jí přijde podobný jako v Rusku. Na oslavě festivity jí nic oproti dřívějšímu slavení v zemi původu nic nechybí.

„To nedokážu říct. Slavím české Vánoce i ruské i Silvestr. Ten Silvestr to je stejný jako v Rusku. Taky tam strílejí dlouho do noci...“ (paní Ekatěrina).

I přesto, že paní Ekatěrina cítí, že její identita je ruská, nespojuje jako u kulturně uzavřeného modelu, festivity s pocitem národní příslušnosti. Zda se jedná o ruskou festivity nebo českou jí nepřijde důležité.

4.3.2.2. Vánoce u modelu neetablovaného jedince

Paní Ekatěrina mimo Rožděstvo slaví i české Vánoce. Do jejich oslavy jí zasvětil její partner. On je důvodem, proč tuto festivity slaví. Chce, aby to mezi nimi bylo vyvážené. Podnětem pro přijetí českého způsobu oslavy Vánoc se jeví snaha o udržování vztahu mezi informátorkou a jejím partnerem:

„Tím pádem já mám uvnitř pocit, že pro mě to je cítit jako něco vyváženého. Dřív to byl určitě jen Silvestr, ale teď díky němu i takhle“ (paní Ekatěrina).

České Vánoce slaví paní Ekatěrina „obyčejně“, „tradičně“. Pod tímto pojmem si představuje následující:

„To znamená, že tam musí být ta rybí polívka, já vlastně dělám čočkovou polívku a nějakou rybu můžeme udělat. No tak posedíme. No taková obyčejná oslava. Nic víc. No, a když se najíme, přichází Ježíšek a rozdává dárky“ (paní Ekatěrina).

Následně paní Ekatěrina vypráví o komickém nedorozumění se svým přítelem, které svědčí o určitém střetu kulturních zvyků. Slibuje, že si osvojí zvyk svého přítele české národnosti:

„Já jsem úplně blbá, protože jsem koupila jen jeden dárek, ale sem kupila hezký dárek a drahý. A dostala jsem takový balík, hodně, hodně těch malých dárků, ale byla jsem trošičku rozčarovaná, protože jaký dárek jsem dala já a který dárky dostala zpátky. Takže a zpátky. On taky byl rozčarovaný, protože myslel, že já ten dárek nějak zabalím. Já slíbila, že jestli vydrží do příštího roku, tak se naučím konečno to dělat“ (paní Ekatěrina).

Rožděstvo paní Ekatěrina vnímá jako obyčejný den, nijak obzvlášť ho neslaví. Připomene si ho jen tím, že uvaří něco dobrého, pozve přítele a přátele a vzájemně si popřejí. Nebo sama

někoho navštíví či se s přáteli sejde v restauraci. Uvádí ještě možnost jít do kostela, ale sama do něho příliš nechodí.

„Maximálně to udělám nějaký lepší stůl a pográtulujeme si a zavoláme si přes Skype“ (paní Ekatěrina).

4.3.3. Festivity u modelu smíšené rodiny

Festivity u tohoto modelu:

24., 25., 26. 12. – české Vánoce

31. 12. – Silvestr (*Novyj god*)

6., 7. 1. – pravoslavné Vánoce (*Rožděstvo*)

23. 2. – Den mužů (*Den zaščitnika otčestvov*)

8. 3. – Mezinárodní den žen

Pravoslavné Velikonoce (*Pasha*)

9. 5. – Den vítězství (*Den pobědy*)

U paní Iriny najdeme jak ruské festivity, tak i české. Z větší části jsou zachovávány festivity ruské jako je *Novyj god*, *Rožděstvo*, které zmíním později, a *Pasha*. Jelikož je paní Irina věřící, *Pashu* oslavuje návštěvou kostela a snaží se dodržovat všechny zvyky jako v zemi původu. Informátorka také slaví Den žen a Den mužů, jejichž oslavu popisuje stejně jako u předchozích modelů. Na Den vítězství paní Irina jen vzpomíná se svojí matkou na své členy rodiny poznamenané válkou. Nijak ho však obzvláště neslaví. Z českých festivit jsou slavené pouze Vánoce.

4.3.3.1. Popis vybrané festivity u modelu smíšené rodiny – *Novyj god*

Nejoblíbenější festivitou je podle informátorky *Novyj god*. Pod přípravou si informátorka vybavuje shánění dárků a velký úklid, který má svůj symbolický význam. Je třeba, aby vše bylo čisté. Všechno smetí vymetené, aby se do nového roku vkročilo v čistém a s dobrou náladou. Nejdůležitější příprava na festivity začíná tak většinou den předem, kdy je třeba

nakoupit všechny nezbytné suroviny na vaření jídel. Vzhledem k pracovnímu vytížení představuje i pro paní Irinu příprava velký shon i stres. Ale poznamenává, že jí to nevadí. Je to pro ni zábava. Na přípravu jídel není paní Irina sama. Pomáhá jí matka a sestra. Snaží se vždy přípravu přizpůsobit časovým možnostem každé z nich. V průběhu příprav se také ozdobí stromeček a nachystá stůl a celá místnost.

Některá jídla se už připravují den předem, aby se před konzumací uležely jako například Sled' pod kožichem, kterému paní Irina říká Kožíšek.

„Něco my chystáme večerom, pretože my treba děláme, máme salát, máme v rodině moc rádi...jmenujet se Kožíšek. On se dělá den předem, aby odstál. V tom je červená řepa vařená...pak je cibulka, brambory, vařený vajíčka, Slaneček. To se dává vysoký talíř. Na to se dává ryba a cibulka krájená, brambory, majonéza, pak mrkev, vajíčko, zase cibulka, zase ten Slanec a majonéza“ (paní Irina).

Na Novyj god ještě připravuje kachnu s jablky, různé saláty a nějaké ovoce. Uvádí, kdo co má rád. A samozřejmě tradiční salát Olivia. Vysvětluje, že je skoro stejný jako ten český, akorát se tam přidává uzené maso nebo salám a hrášek.

Když je vše připravené, sednou si všichni ke stolu, u kterého většinou probírají, co se během roku událo. Zavzpomínají a snaží se vyřešit případné spory, aby všichni do nového roku vstoupili s čistým štítem.

„No sedíme možná tak půl hodiny. Trošku připijeme, jako se rozloučíme. Rozloučíme se možná tak v 11 hodin, možná v 7 hodin, jak to vyjde prostě. Jsme se všichni sebrali, jsme už všichni pohromadě. Tak si sedneme, prohodíme něco, vzpomeneme na ten rok. Kdo co udělal dobrýho nebo špatnýho. Omluvíme se, necháme to v tom starým roce a začínáme slavit ten nový. Popřejem si. Dostavíme plány...(paní Irina).

Informátorka uvádí, že si také mohou zatancovat nebo si jen povídají. I zde se s blížící 12. hodinou pojí tradiční zvyk psaní přání na papírky, následného pálení a vypití popelu v šampaňském, jak již bylo uvedeno. Zdá se, že tento zvyk je u ruské menšiny velmi rozšířený.

Paní Irina neopomíjí vánoční výzdobu. Na stůl dává sváteční ubrus, určený jen pro sváteční příležitosti, na který umístí různé ozdoby z ubrousků, které dává například do skleniček, a svíčky. Celou místnost, ve které se odehrává oslava festivity, se snaží nějakým způsobem zkrášlit.

Tuto festivity slaví paní Irina s rodinou, to znamená s matkou, jejím manželem a sourozenci, ale dveře jsou u ní otevřené všem blízkým přátelům a těm, s kterými se paní Irina sblížila během roku. Účastní se jí někdy i její čeští kamarádi. Slaví se většinou doma, ale někdy i v restauraci. Záleží na náladě.

„Takže sebereme se vždycky, snažíme vybrat lidi, s kterými třeba nejvíc jsme se sblížili za tenhle rok. U nás i u vás se říká jak na Nový rok, tak po celý rok. Tak každý rok já se snažím s někým jiným slavit, protože teď partnera momentálně nemám se snažím se slavit s lidma, s kterými mám prostě dobrý pocit, který mám ráda“ (paní Irina).

Paní Irina má ráda překvapení, když během večera přijde někdo nečekaně. U stolu se tedy nechávají i místa navíc pro obdobný případ. Paní Irina posléze zdůrazňuje, že se vždycky snaží tuto festivity oslavit s rodinou. Ta je pro ni důležitá. Nezapomíná samozřejmě ani na zbytek rodiny v Rusku – spojuje se s nimi prostřednictvím Skypu.

Festivity pro paní Ritu znamená velkou zábavu. Vždycky chce, aby bylo veselo a aby v tento čas byla se všemi svými blízkými lidmi, jelikož se řídí pořekadlem: Jak na nový rok, tak po celý rok. Na otázku, proč festivity slaví ruským způsobem, mi paní Irina odpověděla, že navenek rozdíl nevidí.

„No my slavíme, když to vemeš po těch hodinách, tak normálně jako v Česku. Třeba jak tady začíná Silvestr, tak i my děláme to samý. Je to ve stejný čas“ (paní Irina).

Z hlediska mentality však ano. Podtrhuje výjimečnost této festivity. Vnímá ji jako začátek nové etapy svého života. Vysvětluje na příkladu svého českého kamaráda, jak nechápe jeho postoj vůči této festivitě:

„Třeba jeden kamarád říká, že to neslavil, že prostě spal“ (paní Irina).

Vysvětluje jaký význam pro ni tato festivity má. Zdůrazňuje přechodový charakter festivity:

„Ale pro mě je to svátek jednou za rok, pro mě to je důležitý svátek, já se na to nemůžu vykašlat...pro mě to něco znamená. Je to další etap našeho života ...nemůžeš žít jako by se nic nestalo. Já se snažím učit i svojí dceru, tak jak nás to učili rodiče...aby ona taky nejenom pracovala a měla víkend, aby taky měla svátek. A každý svátek je nějak zvláštní“ (paní Irina).

I zde se projevuje určitý stesk po zemi původu. Paní Irině chybí společnost, kterou měla v Rusku. Mezi Čechy a Rusy vidí rozdíl v přístupu k festivitě:

„Oni jsou takový veselejší. Taková větší sranda s nima a vždycky nějakou legraci, něco vymyslí, a to strašně zajímavý...tady trošku jsou jiný, a tady takový jako nic si z toho nedělají. Jedna hodina po Silvestru, jedna hodina ráno, všichni jdou spát a my třeba můžem slavit do rána...v tomhle naši lidi mají takový větší temperament“ (paní Irina).

Ze zájmena „naši“, které informátorka užila vícekrát během rozhovoru v podobném kontextu, se dá usuzovat stálý vztah k zemi původu. U informátorky však pravděpodobně dochází k existenci dvou paralelních identit, s příklonem k ruské:

„Žádám o občanství, takže vlastně i jako Češka, ale jako vím, kdo jsem. Na to nemůžu zapomenout. To nejde. Já jsem ráda, že jsem se narodila tam, v tom státu“ (paní Irina).

4.3.3.2. Vánoce u modelu smíšené rodiny

Paní Irina slaví Vánoce dvakrát:

„My slavíme dvakrát Vánoce. Novyj god, český Vánoce a pak naše Vánoce“ (paní Irina).

Nejdříve začíná popisovat pravoslavné Vánoce. S přípravou na Rožděstvo je to podobné jako u Nového godu. Jelikož se připravuje 12 jídel, začíná se den předem. Jídla mohou být různá. Záleží na volbě dané rodiny. Podle toho kdo co má rád:

„No různé co si člověk vymyslí...třeba nějaký salát. Třeba masíčko, karbanátky, prostě 12 druhů jídla...dělá se toho hodně a po trošku, aby nic nezůstalo a vše se snědlo (paní Irina).

Dále poznamenává, že člověk musí vše ochutnat. Když se vše uvaří, svátečně se prostře stůl a večer se k němu zasedne. Velké množství jídel má člověku zajistit hodně zdraví a peněz na celý rok. Paní Irina vypráví o zvyku, kdy večer 7. ledna musí pokřtěné děti přinést svému kmotrovi večeři. Tady však tento zvyk nedodržuje, jelikož zde dcera nemá kmotra.

„On nemůže jíst, pokud nepřijde jeho křesčená syn nebo dcera, on čeká, až on přijde a něco mu donese, nějakou dobrotu. A musí mít připravený dárek. Pro to dítě...dítě musí upéct nějakou dobrotu. Něco sladkého, když udělá to samo, ale teďkon hodně pomáhají rodiče, ale mělo by to udělat samo“ (paní Irina).

Druhý den paní Irina uvádí možnost jít do kostela, kam tady v České republice chodí, pokud je čas a nebrání ji v tom zaměstnání:

„Večer ze 7. na 8. se chodí do kostela. Normálně tam, kde je obřad. Zapálí se svíčka. Tam ten kněz náš říká řeč. Lidi tam jsou prostě očistit se prostě a tak, nemusí tam být“ (paní Irina).

Vzhledem k tomu, že matka paní Iriny žije s mužem české národnosti, slaví informátorka mimo Rožďestvo i české Vánoce, ke kterým má pozitivní vztah. Slaví je „klasicky“, jak sama prohlašuje. Ráda se podílí na přípravě svátečního jídla. Vypravuje, jak ráda vaří rybí polévku a s nadšením prohlašuje, že jí ji nevlastní otec naučil dělat výbornou. Do přípravy se zapojuje celá rodina – její matka, nevlastní otec i sourozenci. Došlo zde ke změně rolí. Do příprav se zapojují i muži. Každý má nějakou činnost. Kromě polévky se paní Irina podílí i na hotovení dalších tradičních pokrmů, jako je smažení kapra nebo řízků a příprava bramborového salátu.

U nachystaného slavnostního stolu se všichni chytají za ruce a pomodlí a nesmí mluvit:

„A pak jíme a nemluvíme a jíme a pak zase táta zazvoní a pak jdeme na dárky. Rozbalujeme, fotíme se, koukáme, kdo co dostal“ (paní Irina).

Paní Irina zmiňuje i české zvyky. Konkrétně krájení jablek a vylévání vosku.

„A pak už začínáme krájet jablka, dívat se na to, kdo bude mít jaký rok. Taky vosk vylíváme a takový ty věci.“ (paní Irina).

4.3.4. Festivity u modelu smíšeného manželství

Festivity u tohoto modelu:

24., 25., 26. 12. – české Vánoce

31. 12., 1. 1. – Silvestr

8. 3. – Mezinárodní den žen

Velikonoce

pravoslavné Velikonoce (*Pasha*)

1. 5. – Svátek práce (*Den truda*)

9. 5. – Den vítězství (*Den pabědy*)

2. květnová neděle – Den matek

U tohoto modelu se významnou měrou objevují české festivity. Míra záleží na konkrétním migračním příběhu, avšak podstatný je zde nápadný podíl oslavy českých festivit. U jedné z informátorek, paní Aliny, dochází k paralelnímu slavení jak ruských tak i českých festivit – ruských však jen příležitostně (MDŽ, Pasha, Rožděstvo, Den vítězství). U druhé informátorky jen českých. Samozřejmě i zde změna prostředí neumožňuje slavit festivity stejným způsobem jako v zemi původu. Pashu paní Alina slaví podle nálady a to jen návštěvou kostela a na Den vítězství zavzpomíná na své členy rodiny, kteří zažili válku. Na Rožděstvo paní Alina někdy zajde do restaurace a na MDŽ dostává od manžela květiny. Do českých festivit jí zasvětil manžel a jeho rodina. Slaví české Vánoce, Velikonoce a Den matek.

Paní Lydiya má nejradši Vánoce, které slaví českým způsobem. V podstatě už neslaví žádné ruské festivity a to zřejmě z toho důvodu, že se pohybovala v prostředí, kde se setkávala ve vyšší míře s Čechy:

„To možná proto, že jsem chodila úplně do české společnosti. Jediné co možná ještě by slavila po rusku je Silvestr...takže někdy ještě ten Silvestr možná bych ráda oslavila v těch ruských tradicích, ale Vánoce české“ (paní Lydia).

Slaví české festivity, avšak spíše ty religiózní jako jsou Vánoce a Velikoce. Druhá informátorka paní Alina mi sdělila, že žádnou oblíbenou festivity vyloženě nemá. Všechny pro ni představují jen zbytečný stres a shon. Vzhledem k těmto skutečnostem rozeberu u tohoto modelu Vánoce.

4.3.4.1. Vánoce u modelu smíšeného manželství

Při položení otázky začaly obě informátorky popisovat, jak slaví Vánoce po česku. Jak již bylo zmíněno, paní Lydiya už pravoslavné Vánoce neslaví a paní Alina jen podle nálady. Na tuto festivity se připravují už dopředu, každá však s jiným předstihem:

„Samozřejmě nezačínáme, jak to tady dělají mnohý, ale za dva, tři měsíce“ (paní Lydia).

Paní Alina už připravuje od léta. Příprava obnáší zejména nákup dárků, velký úklid domu a pečení cukroví. Paní Lydiya vnímá Vánoce především jako křesťanský svátek a vypráví, že příprava na Vánoce neznámá jen zajišťování těch hmotných věcí, ale i duchovní přípravu a navštěvování všech blízkých. Její orientace na český způsob oslavy Vánoc souvisí s přechodem od pravoslavné církve k bratrské.

Obě informátorky připravují jídlo 24. prosince, tedy na Štědrý den. U paní Lydiye došlo ke smíšení ruských a českých jídel.

„Různé zapékané kachny, rízky a salát samozřejmě, ale náš ten ruský, ten dělám, ten Olivia, jmenuje se ten salát“ (paní Lydiya).

A poznamenává, že je její salát mezi českými přáteli velmi oblíbený. Mezi vánoční jídla zařazuje i kapra. U druhé informátorky se objevují typicky česká vánoční jídla jako bramborový salát, rybí polévka a Kapr. Zatímco u paní Lydiye se na Vánoce, které tvrdí, že slaví českým způsobem, stále objevují ruská jídla, u paní Aliny ne.

Na samotný Štědrý den informátorky uvádějí, že někdy musí do práce. Pokud ne, tak ráno začínají s přípravou jídla. Paní Alina popisuje, jak si s manželem rozdělují práci.

„No tak vstaněm. Manžel zdobí stromeček a já začínám varit. Prvé udělám bramborový salát, protože je nejlepší, když uleží se. Pak rybí polívčičku a pak kaprika. No, a pak už začínáme nosit na stůl a zdobit“ (paní Alina).

Oproti modelu kulturně uzavřenému přinesla oslava této české festivity i změnu rolí. Přípravu si paní Alina rozděljuje s manželem. Mimo jiné paní Alina prokazuje i znalost některých českých vánočních zvyků jako je „zlaté prasátko“ nebo „šupinka pod talířem“.

„A říknuť, že kdo chce vidět zlaté prase, to musí počkat na večeři. No někdy to stanět, a někdy to neuvidí“ (paní Alina).

Při přípravě štědrovečerního jídla paní Alina sleduje televizi a vyjadřuje svůj intenzivní vztah k českým pohádkám:

„No, a když vařím a zdobím stromeček, tak koukáme na televizi, protože pohádky staročeské moc, moc miluju“ (paní Alina).

Paní Lydiya vše většinou připravuje sama. Ráno když vstane, většinou zkontroluje byt, jestli je řádně uklizený. Ozdobí stromeček, uvaří všechny pokrmy a čeká na příjezd dcery. Když je všechno připravené, všichni večer svátečně oblečení zasednou ke stolu.

V ostatní sváteční dny paní Lydiya navštěvuje všechny své přátele a druhý den jde do kostela.

Co se týče rekvizit, paní Alina zdobí místnost různými vánočními ozdobami. Paní Lydiya k tomuto tématu jen prohlašuje, že se svátečně obleče.

Pro obě informátorky znamenají Vánoce čas prožitý s rodinou. Paní Alina slaví tuto festivity se svým manželem a dětmi. Dříve se k nim připojovali prarodiče jejího manžela, avšak nyní ji slaví pouze v rámci primární rodiny. Paní Lydiya, jelikož je rozvedená, slaví svátky jen se svou dcerou.

Paní Lydiya tedy slaví jen české Vánoce, kdežto paní Alina uvádí, že když má zrovna náladu, tak oslaví i Rožděstvo, ale jen tím, že si zajde se svými blízkými do restaurace.

„Tak što mám chuť oslavím, što němám chuť neslavím“ (paní Alina).

Každá informátorka má k této festivitě jiný vztah. U paní Aliny došlo k určité bagatelizaci toho, zda se jedná o českou nebo ruskou festivity. Nepochází u ní k jednoznačné preferenci českého způsobu oslavy. Svůj postoj vysvětluje tím, že její rodina je rusko-česká, je „internacionální“. Otázku identity paní Alina nemá ujasněnou.

„No já slavím i po česku i po rusku. Jedině što, když je Štědrý večer česky. Nemusím dělat jenom česky. No, na Štědrý večer ano...rybí polívčička, kapr, řízky a brambory, salát, chlebičky, cukroví. Já bych řekla, što nemám tak rozdělené, što je český svátek, što je ruský, protože mám internacionální rodinu a manželovi chutná i český jídlo i ruský“ (paní Alina).

Zato paní Lydiya se s českými Vánoce naprosto identifikuje. Líbí se jí tradice a atmosféra českého způsobu oslavy Vánoc:

„Slavím české Vánoce a moc si vážím té české tradice, protože ta atmosféra vánoční je moc příjemná. Atmosféra lásky, radosti a to pro mě moc důležité...pak dárky pod stromečkem (paní Lydiya).

Dále paní Lydiya vysvětluje, proč Vánoce slaví po česku. Vysvětluje, že každý přistěhovalec je nucen změnit svou mentalitu, když se rozhodne žít v jiné zemi:

„No tak to je ta hlavnaja věc (změna mentality). Protože ta identita, která dnes u Rusovych, to který tady zůstali, to je změna mentality“ (paní Lydiya).

Paní Lydiya sice preferuje české festivity, ale nespojuje je s otázkou identity. Cítí, že její identita je marginalizovaná:

„Neexistuje, nět českyj indenty. Nět ruskyj identity. Existuej člověk. Ten správnjyj člověk, kterýj by opravdově tady žil na toj zimě, da?“ (paní Lydiya).

Dále je toho názoru, že Češi i Rusové by se od sebe měli navzájem učit a předávat si to nejlepší, co mohou nabídnout, jako paní Lydiya. U této informátorky je viditelná revize české a ruské kultury a přijetí prvků majoritní kultury, které jí připadají atraktivní.

Dále paní Lydiya poznamenává, že Rusové moc nekladou důraz na Vánoce. Rožděstvo příliš neslaví. Většina Rusů slaví jen Novyj god, který se u ruské menšiny těší velké oblíbenosti. Slaví ho s velkou okázalostí. Většina imigrantů slaví jen Novyj god a ostatní festivity opomíjí:

„Tady mnoga Rusovych slavit...to je kategorie, která vůbec Vánoce neslaví. Nic absolutně. Jenom Silvestra. To je největší procent Rusovych, kteří tady zůstali, že slavit jenom Silvestra a to jest velký párty jenom ruské komunity, jenom těch svajich kamarádov nebo rodina. Několik rodin slavit, celu restauraci berut, nebo chatu v garách nebo restauraci tady někde“. Mnoga jídla, mnoga hudby, tance, písňe, dárkách...všichni v moc krásných šatách. Celý program vymyšlivaet...tomboly, soutěže. Vso dělajut s takým velkým rozmachom (paní Lydiya).“

Paní Alině chybí atmosféra plná života, tance a zpěvu, jakou zažívala v Rusku. Ruští lidé jsou v tomto směru podle ní zábavnější. Paní Lydiye se nic, co by postrádala, nevybavilo.

4.3.5. Festivity u asimilovaného modelu

Festivity u tohoto modelu:

24., 25., 26. 12. - české Vánoce

31. 12. – Silvestr

české Velikonoce

Zde došlo k naprosté eliminaci ruských festivit a přijetí českých, avšak jen těchto tří, přičemž dvě z nich jsou církevní. Paní Yuliya konstatuje, že už neslaví žádné ruské festivity. Nejvíce ji oslovily české Vánoce, protože v tento čas přijela do České republiky a přišly jí poutavé a

zvláštní. Zalíbily se jí natolik, že je začala slavit také. Dále slaví Velikonoce českým způsobem a Silvestr také, jelikož je slaví s českými přáteli.

4.3.5.1. Vánoce u asimilovaného modelu

Jelikož je paní Yuliya věřící, vnímá tuto festivity jako křesťanský svátek. Vedle shonu a shánění dárků se spíše soustřeďuje na duševní klid.

Do slavnostní tabule zařazuje česká vánoční jídla, jako jsou kapr a řízky a také různé saláty. Ráda vymýšlí nové recepty. Prvek různých salátů a nových receptů uváděli i jiní informátoři. Nejčastěji u festivity Novyj god. Může se tak jednat o určitý pozůstatek z ruského způsobu oslav:

„Mám ráda kapra, pak děláme řízky a pak mám ráda něco vymyslet, různé saláty, prostě takový tradiční jídelníček. Mám ráda, řeknu to osobně, změny“ (paní Yuliya).

I přesto, že paní Yuliya konstatuje, že slaví české Vánoce, mohou se v oslavě festivity ještě vyskytovat prvky ruské, avšak již v malé míře.

Když je slavnostní menu hotové, informátorka se se svou dcerou navečeří a rozdají si dárky. Festivity slaví jen ve dvou. Po večeři zajdou na bohoslužbu do českého katolického kostela.

U informátorky došlo jednak ke změně oslavy Vánoc ale i posunu v jejich významu. Dříve pro ni Vánoce nic neznamenaly. Poslední roky před odjezdem, které strávila na Ukrajině, je slavila více „nábožensky“. Je možné tedy, že ukrajinský způsob oslavy této festivity ji připravil k přechodu k českému způsobu oslavy. Nyní je pro ni více důležitá duchovní atmosféra festivity než gurmánský význam festivity, který vnímá jako charakteristický pro ruský způsob oslavy Vánoc.

„Dříve jako v dětství jako, no prostě určitou dobu jsme to neslavili, nic to pro nás neznamenalo. Poslední roky před odjezdem byly takové náboženské, určité tradice. V Rusku je zvykem 12 jídel dávat na Vánoce. No a teď to prostě jiný. Nezáleží na jídle, záleží na tom, co to prostě obnáší a atmosféra toho svátku“ (paní Yuliya).

Podle výpovědí informátorky důvodem k přijetí kulturních zvyků majority se jeví více faktorů: jejich určitá atraktivita, ztráta primárních vazeb v zemi původu, snaha informátorky začít po rozvodu s manželem nový život a kladný vztah ke změnám.

Orientace na české festivity je ve shodě s informátorčiným identitním postojem. Sama o sobě prohlašuje, že už se cítí jako Češka:

„No, cítím se jako, že patřím sem, jakoby nejsem Ruska. Jako, že jsem se počestila“ (paní Yuliya).

5. Závěr

Na začátku výzkumu jsem si kladla za úkol podat obraz festivit ruských imigrantů v Karlových Varech a zajímalo mne, zda na poli festivit dochází k nějaké míře integrace a zda postoj k festivitám souvisí s otázkou identity.

U každé ze skupin docházelo k různé míře integrace. Ve většině případů docházelo k zachování prvků ruských festivit aspoň v minimální míře. Nejvíce u modelu kulturně uzavřeného, nejméně u modelu asimilovaném.

Zdá se, že integrace na poli festivit se v mém výzkumu výrazně prolíná s dimenzí interaktivní. Z výzkumu se jeví, že pokud informátoři žijí v České republice se členy své rodiny pocházející z Ruska a jsou v kontaktu převážně s Rusy, mají tendenci zachovávat ruské tradice. Tyto tendence se projevily nejvíce v modelu kulturně uzavřeném. V posledním modelu došlo k přechodu k českým tradicím a v podstatě k asimilaci. Chyběly v něm vazby v rámci primární rodiny, kontakt se zemí původu se odehrával jedině prostřednictvím internetu a docházelo zde k setkávání z velké části s majoritou. Oslava českých festivit se objevovala zejména u informátorů, kteří měli velmi blízké nebo primární vztahy s příslušníky majority.

U kulturně uzavřeného modelu docházelo k integraci jen v případě, že informátoři měli potomky, kteří chodili do českých škol, kde se setkávali s vrstevníky české národnosti,

ačkoliv rodiny těchto dětí se s českými festiviti neidentifikovali, slavili je na přání dětí. V takovýchto případech docházelo k akulturačním trhlinám.

Nejoblíbenější festivitou u ruských migrantů je bezpochyby *Novyj god*. Model kulturně uzavřený ho slaví s největší okázalostí a snaží se dodržovat stejný způsob oslavy jako v jejich zemi původu. Téměř u všech informátorů byly slyšet výpovědi o tom, jak jim chybí lidé a atmosféra, kterou prožívali v Rusku, a kterou vnímají jako živější a zábavnější než zde v České republice.

Vztah k českým festivitám se v každé skupině lišil. I když se kulturně uzavřený model ukázal jako nejvíce resistantní vůči integraci, nelze informátorům v tomto modelu upřít částečnou obeznámenost s českými festivitami vyskytující se často ve formě přirovnávání určitých ruských prvků k českým a formou: „*U nás máme salát Olivia, a u vás je bramborový*“. Obeznámenost se vyskytovala většinou u festivit, které mají svou obdobu v ruských tradicích, jako jsou Silvestr, Vánoce nebo Velikonoce. Tento model se tak nachází pouze v první fázi akulturace, kdy se jedná pouze o poznávání kultury majority. U modelů smíšeného manželství a smíšené rodiny a asimilovaného modelu se objevoval neutrální vztah – formou bagatelizace rozdílů, až po kladný. U asimilovaného modelu převládal jednoznačně pozitivní vztah k českým festivitám, kde došlo i k přechodu k oslavě českých festivit a odproštění od ruských.

V otázce identity se u kulturně uzavřeného modelu projevovaly nejsilnější tendence zachovávat své původní ruské tradice z důvodu příslušnosti k ruské národnosti. Tito informátoři ve svých výpovědích vyjadřovali souvislost oslavy ruských festivit s jejich národní příslušností. Někteří Rusové tak opravdu vnímají festivity jako součást národní identity. U modelu smíšeného manželství a smíšené rodiny došlo k vnímání buď dvou paralelních národnostních identit, nebo k její bagatelizaci a k tvorbě marginalizované identity. U modelu neetablovaného jedince se informátorka cítila jako Ruska, ale mimo ruské festivity slavila také některé české festivity. Hlavním důvodem však byl její český přítel. Chtěla dosáhnout určitého kompromisu. Zde se tak potvrzuje tvrzení Liebkinda¹⁶⁸, kdy imigrant může přejímat určité kulturní prvky, avšak ne z důvodu vnitřního cítění identity majority, ale

¹⁶⁸ LIEBKIND in SUDOVÁ, Hana. *Kulturní identita migrantů ve Francii*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, str. 28

kvůli jiným účelům – v tomto případě kvůli vztahu k partnerovi. Festivita v tomto případě slouží jen jako prostředek k posílení vztahů. Festivity tedy informátorka nespojovala se svou národní identitou. V poslední skupině došlo k přijetí české národní identity a oslavě českých festivit. V mém výzkumu došlo k významné korelaci vnitřního cítění národní identity s poměrem českých a ruských prvků v oslavě festivit (v šesti případech z devíti). Korelace národní identity a procesů akulturace je mnohem komplexnějším jevem, který závisí na mnoha dílčích faktorech. Jedná se však o malý vzorek a specifický případ, tudíž mé závěry nelze generalizovat.

Výzkum mě utvrdil v závěru, že festivity jsou významným prostředkem k udržování a posilování vztahů, pocitů sounáležitosti a respektu. Mohou nám posloužit jako významný zdroj k zodpovězení řady neprobádaných skutečností.

Příloha 1 – Návod k rozhovoru

Osobní příběh:

Jak dlouho zde žijete?

Co Vás táhlo do České republiky? Jaké byly vaše motivace?

Změnil se nějakým způsobem váš socioekonomický statut od té doby, co jste v Čechách?

Bylo těžké si zvyknout?

Cítíte se jako Rus/ka nebo jako Čech/ka?

Jezdíte často do Ruska?

Jsou vaši přátelé v Karlových Varech z větší části spíše Rusové nebo Češi?

Festivity:

Jaké významné festivity během roku slavíte?

Mohl/a byste mi jednu festivity, vaši nejoblíbenější, popsat?

- a. Čas
- b. Místo
- c. Kdo se jí účastní
- d. Role
- e. Prostředí
- f. Rekvizity
- g. Průběh
- h. Jídlo
- i. Zvyky
- j. Kostýmy

Proč to slavíte po česku/rusku?

Co pro Vás festivity znamená? Co na ní máte nejradši? Jakou má pro Vás hodnotu?

Je něco co vám chybí oproti tomu, když jste to slavil/a v Rusku?

Jak slavíte Vánoce?

- a. Čas
- b. Místo
- c. Kdo se jí účastní
- d. Role
- e. Prostředí
- f. Rekvizity
- g. Průběh
- h. Jídlo
- i. Zvyky
- j. Kostýmy

Co pro vás znamená? Co na ni máte nejradši? Jakou má pro vás hodnotu?

Líbí se vám nějaké české festivity? Slavíte nějaké?

Účastníte se místních českých festivit ?

Příloha 2 – Ruské festivity

Novyj god (Nový rok), 31. 12.

Ještě v 17. století se Nový rok v Rusku slavil v září¹⁶⁹. S vládou cara Petra Velikého přišla reforma starého kalendáře. Car datum oslavy této festivity přiblížil kalendáři zemí západu, a tak se Nový rok začal slavit 14. ledna – podle juliánského kalendáře, který je oproti gregoriánskému zpožděn o 13 dnů. V roce 1918, za komunismu, byla tato festivity přizpůsobena gregoriánskému kalendáři, aby se sjednotila s evropskými zeměmi. Někteří lidé slaví tuto festivity ještě podle starého juliánského kalendáře 14. ledna (starý Nový rok).

Sovětská éra vůbec pozměnila celkovou podobu oslavy Nového roku, což mělo prakticky dopad na dnešní způsob oslavy této festivity. Komunisté zakázali všechny náboženské festivity kromě této. Dlouhou dobu byl zakázán například vánoční stromeček. Povoleno bylo znovu v roce 1935, ale jen jako ozdoba domácností při příležitosti oslav Nového roku¹⁷⁰. Tato festivity se tudíž obměnila o některé prvky, které se pojily s oslavou Vánoc. Lidé si kupříkladu rozbalovali vánoční dárky již 31. prosince. V takovéto podobě ji Rusové, zejména ateisté, slaví dodnes.

Rožděstvo (Zrození Páně), 7. 1.

Už od dávných dob je *Rožděstvo* významnou křesťanskou festivitou v Rusku a je jednou z 12 hlavních křesťanských festivit pravoslavné církve. Podle církevního kalendáře je druhou největší festivitou po pravoslavných Velikonocích – Pasche. Tímto dnem pravoslavná církev datuje narození Ježíše Krista.

Pravoslavní věřící se na tento významný čas připravují důkladně po celý rok¹⁷¹. Šest neděl čili 40 dní před festivitou se drží přísný půst¹⁷², který začíná zpravidla 28. listopadu a končí 6. ledna po večerní bohoslužbě v kostele. Jedná se o zvláštní bohoslužbu, která byla

¹⁶⁹ ANDREEV V. F., *Prazniki i obrjady na Rusi*, 2006. Začátek Nového roku byl v ruské historii několikrát měněn.

¹⁷⁰ V Rusku je pro většinu důležitější Nový rok jako Vianoce. [online]. 2010 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.24hod.sk/v-rusku-je-pre-vacsinu-dolezitejsi-novy-rok-ako-vianoce-cl144768.html>

¹⁷¹ Rožděstvo. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.calend.ru/narodevent/6413/>

¹⁷² Půst znamená přijímání „suché stravy“ (tj. nemastného jídla: chléb, voda, sůl, vařená zelenina) bez (olivového) oleje a vína — jen jednou denně a to a po deváté hodině církevního času (myslí se tím po třetí hodině odpolední). Podle obvyklé ikonomie se v současnosti suchá strava nahrazuje běžným postním jídlem (tj. takovým, které neobsahuje živočišné bílkoviny a tuky), přijímaným dvakrát za den. Běžnou postní stravou rozumíme tedy pokrmy bez masa, mléka, sýrů, tvarohu, másla, vajec apod. Zdroj: www.pravoslav.or.cz/kalendarium/kalendar-karton-pusty.pdf.

nazvána podle dávné pravidelné účasti cara „*Carckije časy*“¹⁷³. Při ní se zpívají žalmy a vánoční písně. Až večer po vysvitnutí první hvězdy je dovoleno jíst. Tento předvečer před velkým křesťanskou festivitou *Zrození Páně* se nazývá „*Sočelnik*“ – Štědrý večer, který je spojený s tradičním postním jídlem jménem „*Sočivo*“¹⁷⁴ a mnoha dalšími jídly jako je *vzvar*¹⁷⁵ nebo pirohy plněné zelím a houbami. Součástí příprav na festivity je i pečlivý úklid domu.

Po 7. lednu začínají tzv. „*Svjatki*“ – Svaté dny neboli Vánoční svátky, které trvají 12 dnů, tedy od 6. ledna až do 19. ledna – do svátku Tří králů. Tyto dny jsou zejména symbolem dobra a víry a jsou spojené s dobrými skutky¹⁷⁶.

Den obránců vlasti, 23. 2.

Tato festivity se poprvé slavila roku 1922. Za komunismu byla pojmenována jako Den Rudé armády. Od té doby byla slavena pravidelně. Po rozpadu SSSR byla přejmenována na Den obránců vlasti. Někteří lidé tento svátek pojímají především v souvislosti s muži, jež slouží u armády, většina však jako festivity všech mužů a to jako Den „opravdových mužů“. Festivity souvisí s historickou událostí 23. 2. 1918, kdy „*Rudá armáda*“ zvítězila nad německým císařským vojskem u Pskova a Narvy¹⁷⁷.

Mezinárodní den žen, 8. 3.

Historie této festivity je spojována s Klárou Zetkin, které se podařilo vytvořit revoluční sílu tvořenou ženami v boji proti vykořisťovatelům¹⁷⁸. Tato festivity vznikla jako den boje za práva žen. Pojí se s datem 8. 3. 1857, s demonstrací švadlen v New Yorku, které požadovaly zlepšení pracovních podmínek. V té době ženy pracovaly až 16 hodin denně a za svou práci dostávaly takřka almužnu. Chtěly snížení pracovní doby z 16 hodin na 10, zlepšení pracovního prostoru a stejné platové podmínky, jaké měli muži.

¹⁷³ Праздники и обряды русского народа как часть факультативного курса народное творчество. 2003. Dostupné z: http://www.referat.star-info.ru/info_530544

¹⁷⁴ Název „*Sočelnik*“ pochází od slova „*sočivo*“ (šťavnaté). Jedná se tradiční jídlo, které se připravuje z vařených zrn pšenice nebo rýže. Jídlo je všem křesťanům připomínkou toho, co vykonal Ježíš Kristus. Zdroj: Pravoslavný svět slaví Štědrý den, <http://czech.ruvr.ru/2011/01/06/38920462.html>

¹⁷⁵ Kompot ze sušeného ovoce

¹⁷⁶ Pravoslavný svět slaví Štědrý den. [online]. 2011 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://czech.ruvr.ru/2011/01/06/38920462.html>

¹⁷⁷ Den zaščitníka otčestva. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.calend.ru/holidays/0/0/16/>

¹⁷⁸ Ženskij deň. [online]. <http://prazdnik.contentoffice.ru/article/5> [cit. 2012-12-10]

V roce 1910, na mezinárodní ženské konferenci Druhé internacionály v Kodani, navrhla německá socialistka Klára Zetkin oslavu Mezinárodního dne žen 8. března, které znělo jako volání všem ženám na světě, aby se připojily k boji za rovnost. Na tuto výzvu reagovalo mnoho žen z různých zemí, které se začaly spojovat v boji proti chudobě, za práva na stejné podmínky v práci, za mír a respektování jejich důstojnosti¹⁷⁹.

V Rusku se tato festivity poprvé slavila roku 1913. Za socialismu se stala národní festivitou. Po rozpadu sovětského svazu byla ponechána na seznamu státních svátků Ruské federace a slaví se dodnes. V tento den darují muži ženám květiny nebo jiné různé dárky. Tento den je i zároveň uvědoměním si toho, jak jsou ženy důležité pro život¹⁸⁰.

Svátek jara a práce, 1. května (Den truda)

V Americe roku 1886 došlo ke stávce, ve které dělníci požadovali jen osmihodinový pracovní den. Demonstrace skončila krvavými střety mezi dělníky a policií. Na památku tohoto dne pařížský kongres roku 1889 rozhodl, že se každoročně 1. května budou pořádat demonstrace. První oficiální oslavu této festivity lze sledovat od roku 1890 v zemích jako je Rakousko-Uhersko, Belgie, Dánsko, Německo, Španělsko, Itálie, USA, Francie, Norsko nebo Švédsko a další. V tento rok se poprvé slavil v tehdejší Ruské impérii ve Varšavě a roku 1891 v hlavním městě – Petrohradu. Dlouho byl tento den vnímán jako den revoluce a třídního boje. Dnes se slaví téměř po celém světě¹⁸¹. Tato festivity nemá jen politický význam, ale je také svátkem jara a znovuzrození. V Rusku se v tento den konají ve všech regionálních centrech různé sváteční a politické akce¹⁸².

Den vítězství, 9. května (Den pabědy)

Tato festivity se slaví na počest vítězství Ruska nad nacistickým Německem ve 2. světové válce. Její význam není jen veřejný, ale také rodinný. Každá rodina vzpomíná na své padlé rodinné příslušníky a válečné hrdiny. V tento den se většinou konají různé vojenské přehlídky na Rudém náměstí s proslovem ruského prezidenta. Současně se tyto přehlídky konají i v

¹⁷⁹Historia 8. marta. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: http://bookz.ru/authors/avtor-neizvesten-3/8marta_hist/1-8marta_hist.html

¹⁸⁰Mezinárodní den žen - 8. marta. [online]. 2011 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://czech.ruvr.ru/2011/03/07/47014561.html>

¹⁸¹Den truda. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.calend.ru/holidays/0/0/37/>

¹⁸²Rusko oslavilo 1. máj svátečními a politickými akcemi. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: http://czech.ruvr.ru/2012_05_01/73457385/

dalších městech, zejména v těch, kde se nacházejí štáby vojenských okruhů a loďstev¹⁸³. Ve všech větších moskevských parcích se pořádají slavnostní koncerty a různé akce na oslavu této významné události. Lidé vycházejí do ulic a připínají si na oblečení a upevňují na auta černo-oranžové stužky podle barev válečného vyznamenání¹⁸⁴.

Den Ruska, 12. června

Jedná se o nejmladší festivitu v Ruské federaci. Jejím vzniku předcházely dvě významné události. Tou první bylo přijetí deklarace o státní suverenitě RSFSR při prvním Sjezdu lidových poslanců¹⁸⁵ roku 1990. Tou druhou byly historicky první celonárodní volby prezidenta o rok později. Po rozpadu SSSR se 12. června stalo oficiálním datem¹⁸⁶. První prezident Ruska, Boris Jelcin, navrhl, aby se 12. červen stal státním svátkem a byl pojmenován „Den Ruska“. Roku 1994 o tom byl sepsán výnos. Oficiálně se festivity slaví od roku 2002 a postupně si získává respekt. Podle průzkumů ji Rusové považují za symbol národní jednoty, nebo ji spojují s hrdostí na to, že jsou Rusy¹⁸⁷. V tento den se pořádají různé akce, koncerty, ohňostroje, sportovní soutěže apod.

Pasha, 22. 3. - 25. 4.

Název Pasha je zřejmě přímým přenesením označení židovského svátku, který se slaví každý rok na památku vysvobození Židů z egyptského zajetí. Samotný název podle etymologického hlediska znamená v řečtině „procházení“. Tímto slovem se v Řecku označovalo období přechodu ze zimních pastvin na letní. S příchodem křesťanství se tento pojem začal spojovat se vzkříšením Ježíše Krista¹⁸⁸.

Tato festivity se slaví vždy v první neděli po prvním úplňku, který nastává po jarní rovnodennosti, mezi 22. březnem a 25. dubnem.

¹⁸³Blahořejeme ke Dni vítězství. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://czech.ruvr.ru/2010/05/09/7549628.html>

¹⁸⁴Rusko slavilo Den vítězství s pompou a rozmachem. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/rude-namesti-v-moskve-zazije-vojenskou-prehliдку.html

¹⁸⁵V té době ještě republiky v sestavě Sovětského svazu

¹⁸⁶Rusko oslavilo Den Ruska. [online]. 2008 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.irucz.ru/cz/zpravy/1-/10200000000-ceska-republika/10211-/-/406-neuveveno/14428-rusko-oslavilo-den-ruska>

¹⁸⁷<http://www.irucz.ru>, Rusko oslavilo den Ruska

¹⁸⁸Prazdniki i obrjady ruskoho naroda kak čast fakultativního kursa narodnoe tvorčestvo. 2003. Dostupné z: http://www.referat.star-info.ru/info_530544

Na Velký čtvrtek lidé uklízejí dům, barví vajíčka, pečou různé pashy¹⁸⁹, kuliče nebo například zdobí ikony květinami, pečou skopové nebo šijí nové oblečení. Celý týden před Pashou se drží půst, protože se jedná o poslední týden života na zemi Ježíše Krista od momentu, kdy vstoupil do Jeruzaléma do chvíle, kdy byl ukřižován. V pátek by se nemělo jíst vůbec. Ze soboty na neděli se odehrává paschální služba, která je závěrem všech bohoslužeb, které probíhaly během tohoto tzv. „*strastného*“ týdnu. Během tohoto týdne si lidé můžou v kostele sami zazvonit na kostelní zvon na počest Kristova zmrtvýchvstání. V půl dvanácté večer v pátek začíná tzv. „*půlnoční*“ bohoslužba. Pak následuje ranní bohoslužba a tzv. „*křestný*“ chod kolem kostela. Po ukončení bohoslužby si všichni navzájem popřejí, třikrát se políbí na tvář a říkají mezi tím slova „*Christos Voskres*“ a „*Voistino Voskres*“ (*Kristus vstal z mrtvých! Jistě vstal z mrtvých*) a vyměňují si vajíčka. Vajíčka se často barví načerveno jako symbol prolité krve Ježíšovy, kterou byly vykoupeny hříchy lidstva. Po službě si křesťané nechávají od kněze posvětit pashy svatou vodou. Pak se jde domů na velikonoční hostinu. Po dlouhém půstu nejen děti, ale i dospělí se nemohou dočkat, až budou moci jíst. Vše se odehrává v rodinném kruhu. Je nemístné chodit na návštěvy. Na stole nesmí chybět beránek jako symbol obětování Ježíše Krista, kulič nebo pasha. K ruským Velikonocům se vážou různé zvyky a hry jako například „bitky“. Hra spočívá v tom, že se dva soupeři snaží vzájemným ťukáním rozbít vajíčko toho druhého. Vyhrává ten, který má odolnější vajíčko.

¹⁸⁹ Tamtéž

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Pravoslavný svět slaví Štědrý den. [online]. 2011 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://czech.ruvr.ru/2011/01/06/38920462.html>

Karlovy Vary – pravoslavný kostel sv. Petra a Pavla. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/karlovy-vary-pravoslavnny-kostel-sv-petra-a-pavla>

Internacionalizace, Centrum inovativního vzdělávání [online]. 1. díl. Editor Dora Assenza. Olomouc: A, 2007, 231 s.[cit. 2012-12-10]. ISBN 978-80-903654-0-7.

Den zaščitníka otčestva. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.calend.ru/holidays/0/0/16/>

V Rusku je pre väčšinu doležitější Nový rok jako Vianoce. [online]. 2010 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.24hod.sk/v-rusku-je-pre-vacsinu-dolezitejsi-novy-rok-ako-vianoce-cl144768.html>

Prazdniki i obrjady ruskoho naroda kak část fakultativního kursa narodnoe tvorčestvo. 2003. Dostupné z: http://www.referat.star-info.ru/info_530544

Půsty a zmírnění půstu v pravoslavné Církví. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.pravoslav.or.cz/kalendarium/kalendar-karton-pusty.pdf>

Rožděstvo. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.calend.ru/narodevent/6413/>

Ženskyj deň. [online]. <http://prazdnik.contentoffice.ru/article/5> [cit. 2012-12-10].

Historia 8. marta. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: http://bookz.ru/authors/avtor-neizvesten-3/8marta_hist/1-8marta_hist.html

Rusko slavilo Den vítězství s pompou a rozmachem. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: http://www.denik.cz/ze_sveta/rude-namesti-v-moskve-zazije-vojenskou-prehliidku.html

Blahopřejeme ke Dni vítězství. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://czech.ruvr.ru/2010/05/09/7549628.html>

Rusko oslavilo 1. máj svátečními a politickými akcemi. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: http://czech.ruvr.ru/2012_05_01/73457385/

Den truda. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: <http://www.calend.ru/holidays/0/0/37/>

Mezinárodní den žen - 8. marta. [online]. 2011 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://czech.ruvr.ru/2011/03/07/47014561.html>

Rusko oslavilo Den Ruska. [online]. 2008 [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.irucz.ru/cz/zpravy/1-/102000000000-ceska-republika/10211-/-/406-neuvedeno/14428-rusko-oslavilo-den-ruska>

Velký sociologický slovník. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 8071843113.

ANDREEV, Formič Vladimír. *Prazdniki i obrjady na Rusi*. Moskva: Veče, 2006.

ANIKINA, Tat'jana. *Dom v izgnanii: očerki o ruskoj emigracii v Čechoslovakii 1918-1945*. Praga: RT RS servis, 2008, 511 s. ISBN 978-80-903847-5-0.

BITTNEROVÁ, Dana a Mirjam MORAVCOVÁ. *Kdo jsem a kam patřím?: identita národnostních menšin a etnických komunit na území České republiky*. Vyd. 1. Praha: Sofis, 2005, 459 s. ISBN 80-902-7858-2.

BUREŠOVÁ, Petra. *Festivity z perspektivy vietnamských vysokoškolských studentů v Liberci*. Praha, 2012. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.

ČEPELÁK, Václav. *Rusové v Karlových Varech očima místních obyvatel*. Praha, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze.

DRBOHLAV, Dušan. *Současná migrace Ukrajinců a Rusů do Česka - Podobnosti a rozdílnosti*. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1957577>

DRBOHLAV, Dušan, Milan LUPTÁK, Eva JÁNSKÁ a Jaroslava BOHUSLAVOVÁ. *Ruská komunita v České republice*. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: www.cizinci.cz/files/clanky/129/ruska_komunita.pdf

DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK. *Reflexe migračních teorií*. [online]. [cit. 2012-12-13]. Dostupné z: web.natur.cuni.cz/ksgrsrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf

DUBOVICKÝ, Ivan. *Symbol na pomezí etnik*. In: PARGAČ, Jan. *Kulturní symboly a etnické vědomí*. vyd.1. Praha: Bohemia, 1995, s. 25.

DURKHEIM, Émile. *Elementární formy náboženského života: systém totemismu v Austrálii*.

Vyd. 1. Praha: Oikoyomenh, 2002, 491 s. Oikúmené. ISBN 80-729-8056-4.

DVOŘÁK, Libor. *Nové Rusko*. Vyd. 1. Brno: Jota, 2000, 146 s. ISBN 8072171267.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. Vyd. 1. Překlad Marek Jakoubek. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 352 s. Studijní texty (Slon), 51. sv. ISBN 978-807-4190-537.

ERIKSEN, Thomas Hylland a Marek JAKOUBEK. *Antropologie multikulturních společností: rozumět identitě*. Vyd. 1. Překlad Tereza Kuldová. Praha: Triton, 2007, 268 s. ISBN 978-807-2549-252.

FROLEC, Václav. Rituály a slavnosti v procesu modernizace. In: *Město: Prostor, lidé, slavnosti: 10. strážnické sympozium 18. - 19. 10. 1988, Slováké muzeum v Uherském Hradišti: Sborník příspěvků*. 1. Vyd. Uherské Hradiště: Slováké muzeum, 1990, s. 13-23. ISBN 8090006337.

FROLEC, Václav. *Čas života: Rodinné a společenské svátky v životě člověka*. 1. vyd. Brno: Blok, 1985.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

HRACHOVCOVÁ, Marie. Národní identita, evropanství a výchova k vlastenectví. In: *Internacionalizace, Centrum inovativního vzdělávání* [online]. Editor Dora Assenza. 1. díl. Olomouc: A, 2007 [cit. 2012-12-10]. ISBN 978-80-903654-0-7.

HROCH, Miroslav. Národ jako kulturní konstrukt. In: *Lidé města: revue pro antropologii, etnologii a etologii komunikace*. 7, 2005, 3 (17). Praha.

JANKOVÁ, Markéta. *Transgenerační přenos prvků české lidové kultury mezi krajany v zahraničí*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

JÁNSKÁ, Eva, Alena PRŮŠVICOVÁ a Zdeněk ČERMÁK. Možnosti výzkumu integrace dětí Vietnamců: příklad základní školy Kunratice. [online]. [cit. 2012-12-15]. Dostupné z: geography.cz/sbornik/wp.../g11-4-6janska_prusvicova_cermak.pdf

LAWLESS, Robert. *Co je to kultura*. V Olomouci: Votobia, 1996, 182 s. Malá díla, sv. 64. ISBN 80-719-8106-0.

KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. 7. vyd., V SPN vyd. 2., rozš. a dopl. Praha: SPN -

pedagogické nakladatelství, 2005, 829 s. ISBN 80-723-5272-5.

LIBENSKÁ, Linda. *The Sun Dance in the Past and Today*. Brno, 2009. Diplomová práce. Masarykova univerzita v Brně.

MURPHY, Robert Francis. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Překlad Hana Červinková. Praha: Sociologické nakladatelství, 2004, 268 s. Studijní texty (Sociologické nakladatelství), sv. 15. ISBN 978-808-6429-250.

NAVRÁTILOVÁ, Vladana. *Svatební rituály dnes z pohledu vysokoškoláků*. Brno, 2009. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně.

PARGAČ, Jan. Lidové slavnosti jako faktor etnické, regionální a lokální identity a integrity. In: PARGAČ, Jan. *Kulturní symboly a etnické vědomí*. Vyd.1. Praha: Etnologický ústav FF UK, 1995.

PEŠEK, Jiří. Slavnost jako téma dějepisného zkoumání. In: *Pražské slavnosti a velké výstavy: sborník příspěvků z konferencí Archivu hlavního města Prahy 1989 a 1991*. Vyd. 1. Praha: Archiv hlavního města Prahy, 1995.

PEŠKOVÁ, Michaela. *Jsem imigrant = Ja - immigrant: imigranti z bývalých zemí SSSR v České republice*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Vlasta Králová, 2006. ISBN 978-808-7025-079.

POTSCHOVÁ, Lenka. *Sociální integrace cizinců ze třetích zemí ve smíšením manželství*. Brno, 2012. Diplomová práce. Masarykova univerzita.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Ondřej HOFÍREK. *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009, 309 s. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-023-0.

REJZEK, Jiří. *Český etymologický slovník*. Vyd. 1. Voznice: Leda, 2001, 752 s. ISBN 80-859-2785-3.

SAVICKÝ, Ivan. *Osudová setkání: Češi v Rusku a Rusové v Čechách, 1914-1938*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1999, 271 p., [16] p. ofplates. ISBN 80-200-0770-9.

SETTERSTEN, Richard. *Becoming Adult: Meanings and Markers for Young Americans in Coming of Age in America*. In: WATERS, Mary C. *Coming of age in America: the transition to adulthood in the twenty-first century*. Berkeley: University of California Press, c 2011. ISBN 9780520270930.

SLÁDEK, Karel. *Ruská diaspora v České republice: sociální, politická a religiózní variabilita ruských migrantů*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2010, 144 s. ISBN 978-808-7378-496.

SOKOL, Jan. *Člověk a náboženství*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 245 s. Antropologie. ISBN 80-717-8886-4.

SUDOVÁ, Hana. *Kulturní identita migrantů ve Francii*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

ŠÍMOVÁ, Jitka. Rusové v Karlových Varech aneb čím je to město. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: <http://www.migraceonline.cz/e-knihovna/?x=1955318>

ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: my a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001, 188 s. ISBN 80-717-8648-9.

ŠNAJDR, Daniel. *Integrace thajských migrantů v Česku*. Praha, 2012. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze.

TEJCHMANOVÁ, Valeryia. *Rusko v Československu: Bílá emigrace v ČSR 1917-1939*. Vyd. 1. Prague: H, 1993, 59 p. ISBN 80-854-6757-7.

TOPINKA, Daniel. Integrační proces Muslimů v České republice-pilotní projekt. [online]. [cit. 2012-12-10]. Dostupné z: aplikace.mvcr.cz/archiv2008/dokument/2007/integrace_muslimu.pdf

TŘEŠTÍK, Dušan. Češi. Jejich národ, stát, dějiny a pravdy v transformaci. Brno : Doplněk, 1999, 80-7239-013-9

VOLKOVÁ, Natalja. Spolkové aktivity ruské menšiny a ruské komunity v České republice. In: *Etnické komunity v české společnosti*. Vyd. 1. Praha: Ermat, 2006, s. 129-140. ISBN 8090308678.

VYLITA, Břetislav. *Karlovy Vary na přelomu tisíciletí: Karlsbadan der Jahrtausendwende*. Magistrát města Karlovy Vary. ISBN 80-238-8547-2.

ZADRAŽILOVÁ, Miluše a Martin C PUTNA. *Rusko mimo Rusko: dějiny a kultura ruské emigrace 1917-1991*. 1. vyd. Brno: Petrov, 1994, 301 s. ISBN 80-852-4753-4.